

Projekat: „Uspostavljanje i/ili jačanje kapaciteta institucije/a za kontrolu propisa i uspostavljanje sistema redukcije administrativnih prepreka“

Pilot projekat: Procjena uticaja za Zakon o unapređenju preduzetničke infrastrukture u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Ugovorni organ: Ured koordinatora za reformu javne uprave u Bosni i Hercegovini

Implementator: Konzorcij: Commerce Engineering d.o.o., Mostar
Commerce Media d.o.o., Mostar
Materna, Sofia – Bugarska
Teza, Sofia - Bugarska

Sarajevo, oktobar, 2017.godine

UVOD

Cilj ove Pilot RIA-e je predstaviti višestruke efekte koje određena regulatorna intervencija i upotreba određenih pravnih sredstava (legislativne opcije) u oblasti unapređenja preduzetničke infrastrukture, mogu imati u stvaranju konkurentske prednosti F BiH u segmentu razvoja MSP-a. Cilj je povećati brojnost i djelotvorniji razvoj sektora MSP-a, pa je stoga nužno postojanje odgovarajućih institucija, njihova umreženost i sinhronizovanost na lokalnom, entitetskom i državnom nivou, uz korištenje najboljih evropskih i svjetskih praksi, kako bi dostupnost potrebnih informacija, resursa i usluga, bila generator razvoja privrede F BiH. Kao jedan od preduslova za jačanje preduzetničke aktivnosti je postojanje odgovarajućih preduzetničkih institucija, njihova umreženost i koordiniranost, kako na lokalnom tako i na entitetskom nivou.

Ova procjena uticaja propisa (*u daljem tekstu RIA*) predstavlja sistematski proces identifikacije, proučavanja i testiranja očekivanih efekata koje bi predloženi propis u ovom slučaju Zakon o unapređenju preduzetničke infrastrukture trebao ostvariti. Ona predstavlja analitički dokument koji treba da pomogne u procesu donošenja odluka. Osnovni cilj je da se ispitaju sva raspoloživa rješenja, kako bi se stvorila slika o njihovoј efikasnosti čime bi se omogućio odabir najboljeg rješenja za stavranje boljeg pravnog okruženja za razvoj MSP-a odnosno preduzetničke infrastrukture.

Prilikom odabira ovog pilot projekta pošlo se od činjenice da oblast preduzetničke infrastrukture nije u potpunosti legislativno uređena u Federaciji BiH. Inače, regionalno i šire, ova oblast je normativno regulisana na različite načine, ali ne i adekvatnim zakonskim i podzakonskim aktima. Potom, tu je činjenica da politike i javne vlasti uporedo podupiru različite oblike biznisa, a posebno mikro, malog i srednjeg biznisa.

Uključivanje javne vlasti u osnivanje, rad i funkcionisanje pojedinih oblika zona je trend koji daje potporu različitim oblicima preduzetništva. Jedan od ciljeva ovog pilot projekta je legislativno uređenje sektora preduzetničke infrastrukture, a sve kako bi se dala veća potpora privatnom preduzetništvu. Preduzetnička infrastruktura obuhvata preduzetničke zone i institucije za potporu koje omogućavaju obavljanje preduzetničkih aktivnosti u standardizovanim uslovima visoke infrastrukturne opremljenosti. Prepostavka ove pilot RIA-e je da bi osnovna pitanja njihovog uređenja trebala biti sadržana u budućem Zakonu o unapređenju preduzetničke

infrastrukture. Svrha ovog legislativnog djelovanja je da se, uvažavajući i koristeći najbolja evropska i svjetska iskustva i prakse, ukaže na najoptimalniji model pravnog određenja i uređenja preduzetničke infrastrukture koji bi postojećim i potencijalnim korisnicima (preduzetnicima) omogućio lakše pokretanje i obavljanje preduzetničkih aktivnosti u standardizovanim uslovima optimalne infrastrukturne opremljenosti, kao i podrške preduzetničkih potpornih institucija.

Preduzetničke zone predstavljaju infrastrukturno opremljena područja definisana prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta preduzetničkih, odnosno privrednih aktivnosti. Osnovno im je obilježje zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organizovnog prostora od strane preduzetnika kojima se, poslovanjem unutar same zone, omogućuje racionalizacija poslovanja i korištenje raspoloživih resursa sa ostalim korisnicima preduzetničke zone. Preduzetničke potporne institucije su usmjerene na stvaranje kvalitetnog, korisnički orijentisanog preduzetničkog okruženja i provođenje programa koji su usmjereni na razvoj preduzetništva.

Ovaj dokument predstavlja sažetak niz međusobno povezanih istraživačko-analitičkih postupaka i radnji koji uključuju: objektivnu analizu stanja i definisanje problema, utvrđivanje ciljeva i mogućih rješenja za njihovo ostvarivanje, procjenu pozitivnih i negativnih uticaja mogućih rješenja u fiskalnom, ekonomskom, socijalnom i okolišnom pogledu, međusobno poređenje prednosti i nedostatka mogućih rješenja, odabiranje rješenja koja će biti sadržana u prijedlogu novog ili izmjeni i dopuni postojećeg propisa ili provedena putem nenormativnih aktivnosti i mjera, utvrđivanje i provođenje okvira za praćenje, izvještavanje i evaluaciju. U ovoj evaluaciji primjenjivali su se sljedeći principi zasnovani na standardima OECD-a:

- 1) Da li je problem ispravno definisan?
- 2) Da li je intervencija vlade opravdana? (bazirano na realističnoj procijeni efikasnosti rada vlade) i alternativne mehanizme za adresiranje problema.
- 3) Da li je uvođenje propisa najbolji oblik intervencije vlade?
- 4) Da li postoji pravni temelj za uvođenje propisa?
- 5) Da li koristi propisa opravdavaju troškove?
- 6) Da li je raspodjela učinaka u društvu transparentna?

- 7) Da li je propis jasan, konzistentan, sveobuhvatan i prihvatljiv za korisnika? Da li su sve zainteresovane strane imale mogućnost za iznesu svoje stavove?
- 8) Kako će usklađenost sa propisima biti postignuta?

Pilot projekat uvijek predstavlja preliminarnu studiju koja se provodi kako bi se procijenila izvedivost, vrijeme, trošak, nuspojave i veličine učinka u pokušaju da se predvide odgovarajuće veličine uzorka i poboljšanja, prije objavljivanja projekta i predlaganja izmjene važeće legislative, ili njenog potpuno novog donošenja. Pilot studija primjenjuje različite tehnike istraživanja, a oni rezultiraju primarnim podacima koji nam daju osnovu za dalje postupanje, odnosno za davanje prijedloga.

Postoje različite kategorije tehnika za dobivanje podataka kod izrade pilot studije, a u ovom slučaju će se koristiti: zajednički (skupni) intervju, dubinski (pojedinačni) intervju, prikupljanje i analiza statističkih podataka, različite analize stanja u posmatranom sektoru, analiza legislativnih rješenja, različite projektne tehnike i drugo.

Kao najčešći načini dodatnih izvora informacija za utvrđivanje opcija su: analiza dostupnih domaćih i međunarodnih istraživanja, raspoložive analitičke podloge i komparativne analize, raspoloživa istraživanja, raspoložive evaluacije provedenih javnih politika, neformalne konsultacije, prethodna savjetovanja, stručna mišljenja, iskustva u resornom i drugim ministarstvima, iskustvo državnih službenika, rezultati provedenih pilot projekata i ostalih inicijativa, vlastito kreativno razmišljanje i sagledavanje problema iz različitih uglova. Kod ove procjene uticaja propisa, s obzirom, na njegov predmet izvršne su sljedeće analize:

- a) legislativna analiza sektora preduzetništva i preduzetničke infrastrukture u svijetu,
- b) legislativna analiza sektora preduzetništva i preduzetničke infrastrukture u EU,
- c) legislativna analiza sektora preduzetništva i preduzetničke infrastrukture u regionu,
- d) legislativna analiza sektora preduzetništva u BiH, posebno u Federaciji BiH,
- e) poređenje pojedinih rješenja,
- f) utvrđivanje problema u sektoru preduzetništva i preduzetničke infrastrukture,
- g) utvrđivanje ciljeva u sektoru preduzetništva,
- h) oblici konsultacija koji su se sproveli,
- i) legislativne opcije i
- j) zaključci i preporuke.

OBRAZAC ZA PRIPREMU SVEOBUVATNE PROCJENE UTICAJA PROPISA

Naziv nacrta/ prijedloga propisa	Zakona o unapređenju preduzetničke infrastrukture u F BiH.
Datum	
Obradivač	Federalno ministarstvo razvoja, preduzetništva i obrta
I - Ustavnopravni i zakonski osnov za donošenje propisa	
<p>I Ustavni osnov</p> <p>Ustavni osnov za donošenje ovog Zakona sadržan je u članu III. 1. f). Ustava Federacije Bosne i Hercegovine u kojem je propisano da je u isključivoj nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine: "utvrđivanje ekonomske politike, uključujući planiranje i obnovu i politiku korišćenja zemljišta na federalnom nivou;". Te u odredbi člana III. 2. tačke b.), koji je izmjenjen amandmanima VIII, LXXXIX i CVI Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, prema kojoj je u isključivoj nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine utvrđivanje privredne politike.</p> <p>Zakonom se obezbeđuje da oblasti koje su propisane u članu 2. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, koje su u nadležnosti Federacije i kantona ostaju i dalje kako su do sada pravno uredene, odnosno odredbama ovog Zakona nema prenošenja nadležnosti između Federacije i kantona.</p> <p>Zakonski osnov za nadležnost predlaganja ovog propisa se nalazi u Djelokrugu rada Ministarstva određen je Zakonom o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave („Službene novine Federacije BiH“ broj 19/03. i 38/05).</p> <p>Federalno ministarstvo razvoja, preduzetništva i obrta vrši upravne, stručne i druge poslove iz nadležnosti Federacije koji se odnose na: poticanje razvoja, preduzetništva i obrta; davanje potpore za primjenu inovacija i uvođenje suvremenih tehnologija u oblasti preduzetništva i obrta; povećanje udjela preduzetništva i obrta u ukupnoj privredi; organiziranje institucija za preduzetništvo i stvaranje preduzetničke infrastrukture, osposobljavanje preduzetnika i obrtnika kroz redovno i dopunsko obrazovanje i druge poslove utvrđene zakonom.</p>	

II. - Usklađenost nacrta/prijedloga propisa sa strateškim dokumentima i Programom rada Vlade FBiH i Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine

Nacrt/prijedlog ovog propisa je u skladu sa strateškim dokumentima i programom rada Vlade FbiH. Donošenje ovog zakona je planirano kao strateški cilj Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta (FMRPO) prema planu rada za 2016-2018. godina.

III. - Identifikacija i definicija problema

U vremenu globalizacije i slobodnog kretanja roba, usluga i ljudi, građani očekuju od svojih vlada da sigurnost i dobrobit. Kompanije očekuju od države i njenih organa da osigura dobro poslovno okruženje i osnaži konkurentnost to jenaročito značajno za mala i srednja kompanije (dalje MSP-a). Efikasna regulativa je ključ za postizanje ovih izazova. Loše zamišljena i nepromišljena regulativa je dokaz da država nema jasnou pravnu strategiju, pa najčeće takva regulativa ide izvan onoga što je potrebno. U navedenim slučajevima, regulativa je neprecizna, neopravdano skupa i/ili kontraproduktivna, te najčeće brzo biva „staromodna“. Brzi tehnološki razvoj, širenje tržišta na cijeli svijet i razvijajući pristup informacijama, nameće zahtjev da regulativa stalno mora biti preispitivana i usvajana u skladu sa novim razvojnim procesima.

Nesporna je činjenica da pravno okruženje direktno utiče, i pozitivno i negativno, na poslovno okruženje, a poslovno okruženje utiče na konkurentnost države i njenu privlačnost investitorima. Navedena činjenica nužno upućuje na postojanje uzročno posljedične veze u kojoj svaka pozitivna promjena u pravnom okruženju omogućava pozitivnu promjenu u poslovnom okruženju. Svaka država, ukoliko želi postići ove sinergijske efekte, treba promijeniti paradigmu gledanja na pravo i početi se rukovoditi „novim“ proaktivnim pristupom pravu i pravnoj regulativi kroz donošenje „pametnih

propisa.“

Bolja regulativa je ključna za postizanje rasta i poboljšanje konkurentske pozicije kompanija. Smanjenje administrativnih opterećenja i bolja preduzetnička infrastruktura za MSP-a je centralni aspekt bolje regulative.

Kao jedan od preduslova za jačanje preduzetničke aktivnosti je postojanje odgovarajućih preduzetničkih institucija, njihova umreženost i koordiniranost, kako na lokalnom tako i na entitetskom nivou. Postojeće stanje nije zadovoljavajuće jer oblast preduzetničke infrastrukture nije u potpunosti legislativno uređena u FBiH. Na lokalnom nivou imamo uspješne primjere preduzetničke infrastrukture ali nedostaje njihova umreženost i koordiniranost na nivou FBiH kojom bi se ostvario sinergijski efekat u ovoj oblasti. Inače, regionalno i šire, ova oblast je normativno regulisana na različite načine, ali ne i adekvatnim zakonskim i podzakonskim aktima. Potom, tu je činjenica da politike i javne vlasti uporedo podupiru različite oblike biznisa, a posebno mikro, malog i srednjeg biznisa.

Shodno tome promjene koje je uzrokovao ovaj problem (nedostatak pravne uređenosti umreženost i koordiniranosti preduzetničke infrastrukture na nivou FBiH kojom bi se ostvario sinergijski efekat) možemo sumiraati kroz tvrdnju da preduzetničke aktivnost nije na zadovoljavajućem nivou (ekonomski rast, privredni prosperitet, broj novoosnovanih privrednih subjekata i zapošljavanje novih radnika) zbog, kojim bi se ostvarili željeni rezultati u ekonomskom rastu i privrednom prosperitetu rasta sektora MSP-a, a posebno novih preduzetnika potrebno je otkloniti identifikovane uzroke

Kao osnovni uzroci i pokreteći problema u ovoj oblasti, što je analiza niže ukazala, evidentan je problem nedostatak i potreba da se sistematično i transparentno definisu pojmovi preduzetničke infrastrukture-preduzetničkih zona i preduzetničkih potpornih institucija, kao i uspostavi jedinstveni registra preduzetničke infrastrukture, sistematizirane baze podataka, preko koje bi se mogla efikasnije koordinirati i jačati preduzetnička aktivnost. Nadalje evidentna je potreba da se standardizuju vrste preduzetničkih zona kao i uslove unutar preduzetničkih zona i preduzetničkih potpornih institucija na cijelom teritoriji FBiH, kao temeljni preduslov za konkurentnom i transparentnom sistemu poticajnih mjera i olakšica. Usljed ovih nedostataka (nepostojanja adekvatne legislative) isti efekti se nisu mogli ostvariti a niti su se mogli ostvariti željeni rezultirati u ekonomskom rastu i privrednom prosperitetu rasta sektora MSP-a, a posebno novih preduzetnika. Rizik svojstven dатој situaciji je да се услјед не

otklanjanja identifikovanih uzroka problema FBiH izgubiti na svojoj privrednoj konkurentnosti (stvaranju dobrog i privlačnog poslovnog okruženja), neće se ostvariti željeni rezultirati u ekonomskom rastu i privrednom prosperitetu rasta sektora MSP-a, a posebno novih preduzetnika i zapošljavanja novih radnika.

Cilj ove analize a samim time i predloženog regulativnog djelovanja je pronaći optimalni model kojim bi se uticalo na uklanjanje identifikovanih problema tj. pronaći način kako normativnim djelovanjem efikasno uticati na brojnost i djelotvorniji razvoj sektora MSP-a. Shodno tome u skladu sa rješenjima najboljih evropskih i svjetskih praksi, identifikovana je nužnostpostojanja odgovarajućih institucija, njihova umreženost i sinhronizovanost na lokalnom, kantonalmu i entitetskom nivou, kako bi dostupnost potrebnih informacija, resursa i usluga, bila generator razvoja privrede FBiH. Kao jedan od ključnih problema za jačanje preduzetničke aktivnosti je ne postojanje regulativnog uređenja I postojanja odgovarajućih preduzetničkih institucija, njihove umreženosti i koordiniranosti, kako na lokalnom tako i na entitetskom nivou.

U skladu sa predhodnim donošenje pravnog propisa nije cilj, koji započinje nacrtom prijedloga pravnog akta i završava njegovim formalnim usvajanjem. Ali, uspješna primjena pravnog propisa jeste cilj. Donošenje dobrog pravnog propisa predstavlja izazov za državu i njene organe, na svim nivoima, koji trebaju građanima i potrošačima omogućiti pravnu sigurnost koju očekuju, a u isto vrijeme stvoriti uslove koji kompanijama a u konkretnom slučaju MSP-a omogućavaju da se djelotvornije natječu i budu inovativnije u veoma konkurentnom globalnom okruženju. Bolji propisi moraju postati pametni propisi i taj cilj kod izrade i donošenja propisa mora biti vodilja svima koji na bilo koji način učestvuju u procesu donošenja pravne regulative.

Pravna regulativa treba biti i sredstvo promocije ekonomskog razvoja zasnovana na dosljednim, analiziranim, činjenično utemeljenim i dobro koordinisanim politikama. Ovo zahtijeva postojanje ne samo pravnog znanja i pravne mudrosti od strane onih koji donose pravne propise, već i promjenu paradigme gledanja na pravo. Navedeno je potvrđeno i izričitim pozivom Evropskog ekonomskog i socijalnog odbora (European Economic and Social Committee, EESC) koji poziva „EU da se odrekne stogodišnjeg reaktivnog pristupa pravu i usvoji proaktivni pristup.“

Cilj ove PUP-a je predstaviti višestruke efekte koje određena regulatorna intervencija i upotreba određenih pravnih sredstava (legislativne opcije) u oblasti unapređenja preduzetničke infrastrukture, mogu imati u stvaranju konkurentske prednosti F BiH u segmentu razvoja MSP-a. Cilj je povećati brojnost i djelotvorniji razvoj sektora MSP-a, pa je stoga nužno postojanje odgovarajućih institucija, njihova umreženost i sinhronizovanost na lokalnom, entitetskom i državnom nivou, uz korištenje najboljih evropskih i svjetskih praksi, kako bi dostupnost potrebnih informacija, resursa i usluga, bila generator razvoja privrede F BiH. Kao jedan od preduslova za jačanje preduzetničke aktivnosti je postojanje odgovarajućih preduzetničkih institucija, njihova umreženost i koordiniranost, kako na lokalnom tako i na entitetskom nivou.

Kao što je opšte poznato sve veći značaj u nacionalnim ekonomijama dobivaju mikro biznisi. Mikro i mali oblici privrednog organizovanja dobivaju i svoje legislativno određenje, pa tako Zakonom o poticanju razvoja male privrede FBiH određen je ovaj pojam (ZOPRMP, čl. 4). Uključivanje javne vlasti u osnivanje, rad i funkcionisanje pojedinih oblika zona je trend koji daje potporu različitim oblicima preduzetništva. Jedan od ciljeva ovo PUP-a je identifikovanje optimalnog legislativno uređenja sektora preduzetničkih infrastrukture, a sve kako bi se dala veća potpora privatnom preduzetništvu.

U svjetskoj praksi se kao značajan uslov za razvoj MSP-a navode različiti oblici infrastrukture, koji nastaju kao rezultat organizovanog i osmišljenog razvojnog koncepta neke regije i zemlje u cjelini. Poticanje izgradnje preduzetničke infrastrukture države koriste kao mehanizam za ostvarivanje ravnomernog regionalnog razvoja. Infrastrukturna podrška razvoju MSP-a je bitna zbog toga što svojim korisnicima pruža određene benefite poput povoljnijih renti ili najamnina, odloženog plaćanja, benefita u poreskoj politici, lakši pristup venture-kapitalu, organizovani marketinški nastup, zajedničke promotivne kampanje, pomoć u izvozu i dr.

Malo preduzetništvo pokreće privredni rast stimulisanjem inovacija te poticanjem konkurentnosti u odnosu na postojeće kompanije. One značajno pridonose otvaranju novih radnih mesta i pokazuju visoke stope rasta. Na doprinos MSP-a privrednom rastu utiče okruženje i preduzetnička infrastruktura u kojima kompanije posluju pa time i njihove inicijative za ulaganje i rast. Na poslovno okruženje u kojem MSP posluju opet utiču različiti faktori, uključujući regulatorni okvir koji postavlja pravila u okviru kojih kompanije posluju, lakoća pristupa finansiranju, pristup informacijama o tržišnim

mogućnostima, kao i vladini programi potpore.

Prema nalazima dostupnih istraživanja identificirani problemi u vezi sa podržavajućim okruženjem na makro nivou u principu se svode na:

- a) nedostatak znanja i kapaciteta za intervencije vezane za MSP sektor,
- b) nedostatak sistemskog pristupa,
- c) nedostatke vezane za regulatorno okruženje i prisustvo korupcije,
- d) nedostatak podataka o MSP sektoru,
- e) fokus na planiranje bez odgovarajuće implementacije.

Jedan od prioriteta Vlade FBiH treba da bude unapređenje preduzetničke infrastrukture a samim time i poslovnog okruženja za MSP. Bitno je napomenuti da je regulatorno opterećenje MSP-a kao i složenost administrativnih postupaka BiH ispod prosjeka EU-a, čime se djelomično odražava trošak kompanija suočenih sa mnoštvom agencija i tijela nadležnih za razvoj ovih kompanija.

Iako malo preduzetništvo pokreće privredni rast stimulisanjem inovacija te poticanjem konkurentnosti u odnosu na postojeće kompanije ulazak novih kompanija na tržište u FBiH znatno je ispod onog što bi se očekivalo te je dosta niži u odnosu prema državama regionala i državama članicama EU-a. Evidentno je da na svim nivoima vlasti u BiH postoje brojne institucionalne prepreke koje je neophodno identifikovati i ukloniti te paralelno s tim raditi na poboljšanju legislativnog okvira.

Nesporno je da kvalitetna preduzetnička infrastruktura ima značajne rezultate u razvoju kako nacionalnih i lokalnih/regionalnih ekonomija. Shodno tome razvijanje kvalitetne preduzetničke infrastrukture u FBiH imati će pozitivne rezultate na razvoj MSP sektora kao i cijele ekonomije u FBiH. Ona povećava broj uspješnih preduzetničkih poduhvata, kao i prelazak iz start-up faze u fazu zrelosti i time direktno utiču na otvaranje novih radnih mjesta. Praksa je pokazala da MSP nastala u jednom od oblika preduzetničke infrastrukture nastavljaju poslovanje sa većim obimom i proširenjem tržišta i postaju brzo rastuća mala i srednja kompanija "gazelle."

U oblasti preduzetničke infrastrukture u FBiH su prisutni: poslovni inkubator, tehnološki parkovi, preduzetničke zone, slobodne zone, preduzetnički centri i razvojne agencije.

U FBiH trenutno postoji 9 inkubatora sa vrlo različitim načinima organiziranja, ali sa istom osnovnom funkcijom – pomoći pri osnivanju novih gospodarskih subjekata i njihov razvoj u prvim godinama

poslovanja. Radi prevazilaženja određenih problema u radu, bilo da su oni posljedica načina organiziranja, finansiranja, nepostojanja adekvatnih znanja i sl. postojeći inkubatori su se uvezali i organizirali i u tom kontekstu je do sada održano pet konferencija BH inkubatora. U zadnje vrijeme ove aktivnosti su u slabljenju, već četri godine nisu održane konferencije BH inkubatora, suradnja između inkubatora postoji, te je u organizaciji LED-net mreže izrađen dokument „Očekivani način podrške poslovnom/agro inkubiranju u BiH.“ Cilj dokumenta je da se relevantnim institucijama prezentira očekivani način podrške za razvoj poslovnih inkubatora. Potrebno je također istaći da su se dva inkubatora u poslednje tri godine zatvorila jer su prostori bili iznajmljeni i po isteku ugovora morali su napustiti prostor. To su inkubatori u Mostaru i Sarajevu. (Informacija o stanju preduzetničke infrstrukture u Federaciji Bosne i Hercegovine usvojena od strane vlade FBiH 2015).

Tehnološki park omogućava iznajmljivanje većih površina po tržišnim cijenama, prototipnu proizvodnju te korisnicima, za razliku od poslovnih inkubatora, ne postavlja vremenska ograničenja korištenja prostora. U FBiH osnovana su četiri tehnološka parka i to u Zenici, Mostaru, Tuzli i Sarajevu. (Informacija o stanju preduzetničke infrstrukture u Federaciji Bosne i Hercegovine usvojena od strane Vlade FBiH 2015).

Pod poslovnom/preduzetničkom zonom podrazumjevaju infrastrukturno opremljena područja određena prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta preduzetničkih, odnosno poslovnih aktivnosti. Kod ovako pojmovno određenih preduzetničkih zona osnovna karakteristika je zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organizovanog prostora od strane preduzetnika kojima se poslovanjem unutar preduzetničke zone omogućuje racionalizacija poslovanja i korištenje raspoloživih resursa preduzetničke zone zajedno sa ostalim korisnicima preduzetničke zone. Kao jedno od bitnih pitanja postavlja se koliko je radno aktivnih korisnika u svakoj poslovnoj/preduzetničkoj zoni u FBiH. Tako se samo za nekoliko zona može reći da su gotovo maksimalno popunjene aktivnim privrednim subjektima i to poslovna zona „Zenica 1“, „Bukva“ u Tešnju, Jug“ u Livnu, zona „Dusina“ u Orašju, Ekonomija-Batvice“ u Zavidovićima i još neke. Popunjenost od 50-80% je u sljedećim zonama: „Tromeđa“ i „Blizne gomile“ u Čitluku, zatim zona u Sanskom Mostu, PC-96 u Vitezu, Mostarska vrata u Ljubuškom, zona u Tomislavgradu i u Gračanici. Ostale posjećene zone imaju manje od 50 % aktivnih subjekata u zoni. (Informacija o stanju preduzetničke infrstrukture u Federaciji Bosne i Hercegovine usvojena od strane Vlade FBiH, Upravljanje poslovnim zonama u BiH, Stanje, izazovi i

problemim te preporučeni modeli za unapređenje funkcionisanja i upravljanja poslovnim zonama u jedinicama lokalne samouprave u BiH, Akcione istraživanje u sklopu Projekta „Sistem obuke za jedinice lokalne samouprave u BiH“).

Bitno je naglasiti da općinski organi u dosta slučajeva nisu upoznati sa poslovnim aktivnostima preduzetnika u zonama na njihovoj teritoriji. Veliki broj lokalnih vlasti ne vode statistiku o poslovanju preduzetnika u zonama na teritoriji njihove zajednice. Veoma pozitivne aktivnosti na ovom polju provode pored navedenih Tešnja i Tuzle, i u Goraždu, Cazinu, Vitezu, Livnu, Žepču, ... (Informacija o stanju preduzetničke infrstrukture u Federaciji Bosne i Hercegovine usvojena od strane Vlade FBiH kao i u Upravljanje poslovnim zonama u BiH, Stanje, izazovi i problemi te preporučeni modeli za unapređenje funkcionisanja i upravljanja poslovnim zonama u jedinicama lokalne samouprave u BiH, Akcione istraživanje u sklopu Projekta „Sistem obuke za jedinice lokalne samouprave u BiH“).

Na osnovu urađenog istraživanja o postojećim poslovnim zonama na području BiH, u većini PZ, dakle 99 PZ (62 %) se odnosi na proizvodno-prerađivačke zone, a u znatno manjem obimu o kombinaciji proizvodno-prerađivačkih, uslužno mješovitih odnosno logističko-distribucijskih PZ. Isto tako, samo u 19 % slučajeva su odgovarajuća tijela JLS propisala u osnivačkim aktima vrstu djelatnosti za konkretnu poslovnu zonu, dok većina JLS nisu predvidjele jasno definisan tip aktivnosti za konkretnu PZ. (Upravljanje poslovnim zonama u BiH, Stanje, izazovi i problemi te preporučeni modeli za unapređenje funkcionisanja i upravljanja poslovnim zonama u jedinicama lokalne samouprave u BiH, Akcione istraživanje u sklopu Projekta „Sistem obuke za jedinice lokalne samouprave u BiH“).

U FBiH, evidentirano je 60 (62%) proizvodno-prerađivačkih poslovnih zona, jedna (1%) uslužno mješovita i tri (2%) logističko-distribucijske poslovne zone. U 5 (5%) poslovnih zona radi se o kombinaciji proizvodno-prerađivačkih i uslužno-mješovitih poslovnih zona, zatim 15 (15%) poslovnih zona u kombinaciji proizvodno-prerađivačkih i logističko-distribucijskih zona, a u jednom (1%) slučaju-o kombinaciji uslužno-mješovitih i logističko-distributivnih poslovnih zona. Za 9 (9%) poslovnih zona je evidentirano podjednako učešće sva tri oblika poslovnog djelovanja korisnika. (Upravljanje poslovnim zonama u BiH, Stanje, izazovi i problemi te preporučeni modeli za unapređenje funkcionisanja i upravljanja poslovnim zonama u jedinicama lokalne samouprave u BiH, Akcione istraživanje u sklopu Projekta „Sistem obuke za jedinice lokalne samouprave u BiH“).

Ono što je bitno naglasiti a što je bitno za ovu Pilot RIA-u je postojanje Akcionog plana realizacije

projekta "Razvoj malog i srednjeg poduzetništva u FBiH" za period 2016.-2018. Ovom akcionom planu su predhodile evaluacije prethodna dva akciona plana, odnosno procjena učinaka različitih programa FMRPO realiziranih u periodu 2010.-2014. godine. Pregledom realizovanih mjera vidljivo je da su izostale neke opće mjere koje bi generalno bile usmjerene na unaprjeđenje poslovnog okruženja, odnosno čija bi implementacija mogla imati značajan pozitivan učinak ukupno posmatrano za sektor MSP. „Evidentna su pozitivna kretanja u periodu nakon 2011. godine u pogledu broja MSP, broja zaposlenih, i drugih performansi poslovanja (profitabilnosti, likvidnosti, zaduženosti, itd). Većina novih radnih mjeseta u posljednjih nekoliko godina kreirana je u sektoru MSP.“ Imajući to u vidu, podrška sektoru MSP i jačanje njihove konkurentnosti je jedan od osnovnih pravaca djelovanja FMRPO. Navodimo najznačajnija evaluacijske preporuke.

„Prema podacima iz evaluacionog izvještaja primjećuje se da je stvarno zapošljavanje manje u odnosu na planirano, posebno u posljednjih nekoliko godina.“ S tim u vezi, u FMRPO su stavili snažan fokus na pripreme, implementaciju i monitoring poticajnih mjera za novo zapošljavanje.

„Potrebno je poboljšati proceduru za odabir korisnika programa podrške koje na temelju godišnjeg plana realizira FMRPO. Bitno je naglasiti da je Ministarstvo napravilo značajan iskorak u implementaciji Grant sheme za unapređenje preduzetničkih zona u Federaciji BiH. Slijedom tog primjera, potrebno je primijeniti ovaj obrazac u drugim programima gdje to tehničke okolnosti dozvoljavaju. Primjenom ovog obrasca, Ministarstvo će povećati transparentnost procesa, minimizirati mogućnost subjektivne prosudbe, povećati performanse po programima, te stvoriti adekvatan okvir za monitoring i evaluaciju učinka svakog pojedinačnog programa.“ (Akcioni plan realizacije projekta "Razvoj malog i srednjeg preduzetništva u FBiH " za period 2016.-2018. godina).

Generalni okvir za definiranje Akcionog plana FMRPO 2016.-2018. godina određen je ključnim pitanjima i izazovima vezanim za razvoj MSP sektora i generalno poduzetništva, a koji se žele adresirati kroz djelovanje FMRPO. Ti izazovi se prevashodno ogledaju u:

- a) nepovoljnou okruženju za preduzetništvo što se, između ostalog, reflektira na mali broj MSP na hiljadu stanovnika u odnosu na druge zemlje komparatore;
- b) nekonkurentnom MSP sektoru, odnosno u velikom učeštu tzv. „preživljavajućih biznisa“, što se reflektira u malom učeštu tehnološki intenzivnih i izvozno orijentiranih MSP, malom broju brzorastućih MSP, itd. (Akcioni plan realizacije projekta "Razvoj malog i srednjeg

preduzetništva u FBiH za period 2016.-2018. godina)

U skladu sa navedenim, u narednom periodu FMRPO će se angažirati na unaprjeđenju okruženja za pokretanje biznisa u Federaciji BiH, kao i na povećanje konkurentnosti MSP sektora.

1. Kao i prethodna dva, novi Akcioni plan je baziran na 8 strateških ciljeva:
2. Smanjenje administrativnih prepreka (sa 2 prioriteta i 4 mjera);
3. Promocija preduzetništva (sa 2 prioriteta i 3 mjera);
4. Uspostava i jačanje mreže razvojnih ustanova (sa 1 prioritetom i 3 mjera);
5. Financijska podrška (sa 1 prioritetom i 2 mjeru);
6. Stručno usavršavanje svih relevantnih osoba za malo i srednje preduzetništvo (sa 1 prioritetom i 1 mjera);
7. Jačanje poslovne infrastrukture (sa 2 prioriteta i 2 mjeru);
8. Tehnološki razvitak (sa 3 prioriteta i 3 mjeru); i
9. Poticanje preduzetništva ciljanih skupina (sa 5 prioriteta i 5 mjeru).

Međutim, kako bi se osigurala veća fokusiranost aktivnosti, imajući u vidu limitirane resurse FMRPO (što je u skladu sa nalazima evaluacije), broj prioriteta je smanjen sa 28 na 17. U skladu sa tim je u odnosu na posljednji Akcioni plan smanjen i broj mjeru sa 44 na 23. (Akcioni plan realizacije projekta "Razvoj malog i srednjeg preduzetništva u FBiH" za period 2016.-2018. godina)

U periodu od 2014.-2017. FMRPO je poticalo uspostavu i razvoj poslovnih zona izdvajanjem iz budžetskih sredstava po 1.000.000 KM za svaku kalendarsku godinu. Osim ovih sredstava FMRPO u saradnji sa švicarskom vladom i UNDP-om u periodu 2014.-2016. obezbjedilo je još ukupno oko 1.500.000 KM, tako da su sredstva na godišnjem nivou za ovaj projekat iznosila oko 1.500.000 KM za razdoblje 2014.-2016. godini. U 2017 godini je izostala međunarodna podrška za ovaj projekat pa je bilo na raspolaganju 1.000.000 KM iz Budžeta Vlade FBiH. Što se tiče broja aplikanata po ovom projektu on se ovih godina kretao od 30-40, dok je sredstava bilo dovoljno za 7-12 korisnika, što se vidi u narednoj tabeli.

Tabela 1: Podnesene i odobrene prijave (Informacije dobijene od FMRPO)

Godina	Broj podnesenih prijava	Broj odobrenih prijava	Procenat odobrenih prijava

2014.	39	8	20,5	
2015.	40	12	30	
2016.	30	10	33,3	
2017.	39	7	17,9	
Ukupno	148	37		

Tabela2: Potraživana i odobrena sredstva (Informacije dobijene od FMRPO)

Godina	Potraživana sredstva u KM	Odobrena sredstva u KM	Procenat odobrenih sredstava u odnosu na potraživana
2014.	5.850.000	1.539.147	26,3
2015.	6.000.000	1.538.792	25,6
2016.	6.000.000	1.354.822,93	22,5
2017.	5.850.000	940.368,58	16,1
Ukupno	23.700.00	5.373.130,51	22,7

Efekti dodijeljenih poticajnih sredstava po ovom projektu u prethodnom periodu su značajni sa više aspekata, a najvažniji su oni vezani za izgrađenu infrastrukturu, ulazak novih investitora u preduzetničke zone i povećanje uposlenosti u ovim zonama. (Informacije dobijene od FMRPO)

Što se tiče izgrađene infrastrukture u poslovnim zonama koje su sufinsansirane putem ovog projekta, učinjeni su veoma značajni zahvati na izgradnji cesta, vodovodnih i kanalizacionih instalacija, javne rasvjete itd. Ovim su ostvareni veoma bitni preduslovi za ulazak novih investitora, ali su i, što je veoma bitno naglasiti, poboljšani uslovi za rad privrednicima koji od ranije poslju u tim zonama. (Informacije dobijene od FMRPO)

Posljednjih godina bilježe se veoma dobre efekte i sa aspekta ulaska novih privrednih subjekata u ove

zone i što je najvažnije, evidentno je povećano novoupošljavanje u zonama koje su bile sufinansirane od strane FMRPO. (Informacije dobijene od FMRPO)

Tabela 3: Efekti-povećanje MSP-a i novouposlenih u zonama (Informacije dobijene od FMRPO)

Godina	Broj novih MSP-a u podržanim zonama	Broj novih zaposlenja u podržanim zonama
2014. i 2015.	34	903
2016.	22	324
2017. - planirano	16	202
Ukupno	72	1429

Ovi rezultati se temelje na osnovu izvještaja dostavljenih od strane JLS i nisu zanemarivi, ali će oni biti i veći jer ukupne efekte ovog projekta biti će moguće sagledati tokom narednih godina (JLS prema potpisanim ugovorima dužne su izvještavati ovo ministarstvo o posignutim rezultatima ulaganja tokom tri godine od potpisivanja ugovora). (Informacije dobijene od FMRPO)

Ocenjujući značaj razvoja preduzetničke infrastrukture FMRPO je od 2008. godine značajno povećalo sredstva za razvoj preduzetničke infrastrukture što se vidi iz priloženog grafikona (Izvor: FMRPO).

Godina poticaja	Preduzetničke zone		Preduzetnički inkubatori		Tehnološki parkovi		Pod. centri i razvojne agencije		Ukupno preduzetnička infrastruktura	
	Broj	iznos KM	broj	iznos	Broj	iznos	broj	iznos	broj	iznos KM

				KM		KM		KM		
2004.	2	67.500	3	130.000	0	0	0	0	5	197.500
2005.	2	25.000	2	22.000	0	0	1	11.000	5	58.000
2006.	4	120.000	2	36.000	0	0	1	22.000	7	178.000
2007.	12	341.000	3	51.000	0	0	2	60.000	17	452.000
2008.	25	2.790.000	4	100.000	1	50.000	2	60.000	32	3.000.000
2009.	27	2.449.000	2	33.000	0	0	0	0	29	2.482.000
2010.	36	2.889.000	4	72.000	1	39.000	0	0	41	3.000.000
2011.	25	1.634.830	0	0	0	0	0	0	25	1.634.830
2012.	13	1.000.000	0	0	0	0	0	0	13	1.000.000
2013.	16	1.495.246	0	0	2	80.000	0	0	18	1.575.246
2014.	12	1.539.147	1	15.000	1	40.000	0	0	14	1.594.147
2015.	12	1.562.415,8	2	40.000	2	60.000	3	56.900	19	1.719.315,8
2016.	10	1.354.823	1	20.000	0	0	1	10.000	12	1.384.823
2004.- 2016.	196	17.267.962	24	519.000	7	269.000	10	219.900	237	18.275.862

Većina novih radnih mesta u posljednjih nekoliko godina kreirana je u sektoru MSP. Imajući to u vidu, podrška sektoru MSP i jačanje njihove konkurentnosti je jedan od osnovnih pravaca djelovanja FMRPO kao i da je osjetno povećan broj zaposlenih u određenim tehnološkim, znanjem intenzivnim, inovativnim djelatnostima.“ (Akcioni plan realizacije projekta "Razvoj malog i srednjeg preduzetništva

u FBiH” za period 2016.-2018. godina).

Izmjenama koje su napravljene u posljednjih nekoliko godina u kontekstu uslova prijave na pozive Ministarstva, u smislu obavezne dokumentacije koju je potrebno priložiti, kao i načina pravdanja utrošenih sredstava (dokaz o realizaciji ukupnog projekta, ne samo dijela koji je finansiran iz poticaja) ovi nedostaci su otklonjeni, što svakako predstavlja unapređenje. Dodatni iskorak je napravljen u periodu 2014. do 2016. godini kada su ovi programi realizovani u saradnji sa UNDP-om i Ambasadom Švicarske u BiH, te je po istovjetnoj metodologiji nastavljen daljni rad. U navedenim pozivima su detaljno razrađene smjernice za podnosioce projektnih prijedloga, posebno u kontekstu ciljeva javnog poziva, očekivanih rezultata i mjerljivih indikatora za njihovo ostvarenje, zatim pravila javnog poziva (uslovi i kriteriji za procjenu projektnih prijedloga, kategorizacija pirhvatljivih troškova), načini podnošenja projektnih prijedloga i njihova evaluacija, obavještavanje o rezultatima javnog poziva, te ugovaranje, realizacija projekata i izvještavanje.

Uprkos napravljenim značajnim iskoracima u posljednjih nekoliko godina, još uvijek ostaju određene slabosti u ovoj oblasti. One se, prije svega, ogledaju u tome da ne postoji odgovarajući pravni okvir i adekvatna strategija razvoja preduzetničkih zona i preduzetničke infrastrukture na području F BiH koja bi trebala identificirati zone sa najviše potencijala za privlačenje novih subjekata i otvaranje novih radnih mjeseta, posebno u odnosu na potrebna ulaganja u zonu.

Povezano sa ovim, nije definisano koje su to vrste zona (proizvodne, sa izvozno orijentisanim subjektima, specijalizovane, itd.) i faze izgradnje prioritetne za pružanje finansijske podrške.

Jedan je od preduslova razvoja MSP-a je adekvatno uređen sistem preduzetničke infrastrukture, potom stvaranje posebnih institucija za potporu. Razvoja MSP-a nema bez razvoja institucija koje mu stoje na raspolaganju, kako državnih tako i onih osnovanih od pojedinaca ili skupina. Ono što je primjetno je to da se preduzetnička infrastruktura u FBiH nalazi u početnom stadiju razvoja. Postoji neusklađenost u funkcionisanju preduzetničke infrastrukture, posmatrano iz aspekta neusklađenosti usluga koje pruža trenutna preduzetnička infrastruktura, sa potrebama usluga za rast MSP-a.

Kako bi se ova negativna situacija, promijenila, potrebno je razmotriti mogućnost unapređenja modela za ove oblike preduzetničke infrastrukture. Jedno od mogućih rješenja za promjenu, odnosno osiguranje njihova rasta i razvoja jest i kreiranje odgovarajućeg pravnog okvira za njihovo funkcionisanje. Uspješne politike unapređenja preduzetništva i podizanja konkurentnosti MSP-a zahtijevaju određene preduslove i međusobno povezane intervencije.

Izgradnja preduzetničke infrastrukture treba da pređe u napredniju fazu koja zahtjeva legislativno uređenje iste i u koju treba implementirati sva pozitivna iskustva iz EU-a i zemalja okruženja.

Osnovna svrha budućeg legislativnog modela za izgradnju preduzetničke infrastrukture u FBiH treba da bude prevashodno stvaranje održive strukture koja će rezultirati podizanju konkurentnosti MSP-a i otvaranjem novih radnih mjesta. Međutim, potrebno je napomenuti i identifikovani legislativni rizik a to je izuzetno složena struktura legislativnog djelovanja koje dovodi do preklapanja određenih nadležnosti između FBiH i kantona prevashodno, pa onda i F BiH kantona i opština. Na žalost, većina zakona koji direktno utiču na poslovno okruženje i razvoj MSP-a, usvojena je odvojeno, bez odgovarajuće koordinacije i harmonizacije između nižih i viših razina vlasti. Prisutan je i već identifikovani problem nedostatak zakonodavstva koje će precizno urediti ovu oblast. Bez uređene i razvijene preduzetničke infrastrukture, MSP teško se mogu kvalitetno organizovati i uspješno poslovati te povezivati u klasterne.

Donošenje Zakona o unapređenju preduzetničke infrastrukture treba da bude praćeno i nizom drugih mjera:

- a) skratiti i pojednostaviti postupak registracije privrednih subjekata,
- b) uključiti potencijalne investitore preduzetničke infrastrukture kroz JPP projekte,
- c) definisati i usvojiti porezne olakšice koje se direktno odražavaju na poslovanje MSP-a;

Iz do sada rečenog proizilazi da se vrši orijentacija prema sljedećem:

- a) preduzetničke infrastrukture predstavljaju jedan od preduslova razvoja sektora MSP-a, odgovarajuća preduzetnička infrastruktura preduslov je njihovog razvoja,
- b) povezivanje putem klastera je jedan od optimalnih oblika poslovanja MSP-a u okviru preduzetničkih zona,
- c) legislativno uređenje pojma preduzetničke infrastrukture se nameće kao neminovnost a sve u cilju daljeg poticaja njihovog osnivanja, rada i razvoja.

IV. - Definiranje ciljeva

Opći ciljevi postavljeni su na taj način da su, prije svega ostvarivi, odnosno da su mogući. Oni su definisani prema uočenim problemima. Potrebno je naglasiti da nedosljednost politika i propisa dovodi do povećanog rizika od dupliranja, neefikasne potrošnje, nižeg nivoa usluga i poteškoća u ostvarivanju strateških ciljeva i prioriteta FBiH. Cilj ove PUP-a je predstaviti višestruke efekte koje određena regulatorna intervencija i upotreba određenih pravnih sredstava (legislativne opcije) u oblasti unapređenja preduzetničke infrastrukture, mogu imati u stvaranju konkurentske prednosti FBiH u segmentu razvoja MSP-a.

Opći cilj predloženog regulativnog djelovanja je pronaći optimalni model kojim bi se uticalo na uklanjanje identifikovanih problema tj. pronaći adekvatni model regulative kojom će se efikasno uticati na brojnost i djelotvorniji razvoj sektora MSP-a, kao i urediti osnove za primjenu poticajnih mjera privredne politike usmjerenih razvoju, restrukturiranju preduzetničke infrastrukture u FBiH.

Shodno tome nužno je postojanje odgovarajućih institucija, njihova umreženost i sinhronizovanost na lokalnom, kantonalmom i entitetskom nivou, uz korištenje najboljih evropskih i svjetskih praksi, kako bi dostupnost potrebnih informacija, resursa i usluga, bila generator razvoja privrede FBiH. Kao jedan od ključnih ciljeva za jačanje preduzetničke aktivnosti je normiranje i uspostavljanje sistema odgovarajućih preduzetničkih institucija, njihove umreženosti i koordiniranosti, kako na lokalnom tako i na entitetskom nivou. Jedan od specifičnih ciljeva identifikovanje optimalnog legislativno uređenja sektora preduzetničkih infrastrukture, je i kako bi se dala veća potpora privatnom preduzetništvu kao generator privrednog razvoja, kao i urediti osnove za primjenu poticajnih mjera privredne politike usmjerenih razvoju, restrukturiranju preduzetničke infrastrukture u FBiH.

Specifični cilj koji se želi ostvariti je povećati brojnost i djelotvorniji razvoj sektora MSP-a, pa je stoga nužno postojanje odgovarajućih institucija, njihova umreženost i sinhronizovanost na lokalnom i entitetskom nivou, uz korištenje najboljih evropskih i svjetskih praksi, kako bi dostupnost potrebnih informacija, resursa i usluga, bila generator razvoja privrede FBiH. Kao jedan od preduslova za jačanje preduzetničke aktivnosti je postojanje odgovarajućih preduzetničkih institucija, njihova umreženost i koordiniranost, kako na lokalnom tako i na entitetskom nivou.

Cilj regulativnog djelovanja odnosno donošenja Zakona o unapređenju preduzetničke infrastrukture u FBiH je pospješiti privredni rast i prosperitet poticanjem rasta sektora MSP-a, razvijanje preduzetničke infrastructure.

Radi postizanja tog cilja, regulatorna intervencija predlaže niz komplementarnih mjera: Cilj je pospješiti ekonomski rast i privredni prosperitet poticanjem rasta sektora MSP-a kroz jačanje preduzetničke infrastrukture. Donošenjem predloženog Zakona o unapređenju preduzetničke infrastrukture omogućće se dodatno, sistematično i transparentno detaljnije definiranje pojmove preduzetničke infrastrukture - preduzetničkih zona i preduzetničkih potpornih institucija, definiranje dodatnih uvjeta i kriterija pri osnivanju i proširenju subjekata preduzetničke infrastrukture. Zakonom bi bilo propisano i osnivanje Jedinstvenog registra preduzetničke infrastrukture, sistematizirane baze podataka, koji se vodi u FMRPO, nadležnom ministarstvu. Subjekti preduzetničke infrastrukture bili bi obvezni su, nakon donošenja akta o osnivanju, upisati se u Jedinstveni registar preduzetničke infrastrukture, kao preuvjet korištenja potpora Ministarstva za izgradnju preduzetničke infrastrukture. Subjekti preduzetničke infrastrukture bi bili u obavezi redovno informisati FMRPO o svim nastalim promjenama. Ovim bi se ostvarilo efikasniji utrošak budžetskih sredstava i ostvarili bi se sinergijski efekti kroz njihovu umreženost i koordiniranost kako na lokalnom tako i na entitetskom nivou.

Cilj je da predmetni zakon na jedan posve sistematican način uspostaviti kategorijalno određenje pojedinih instituta u vezi sa preduzetničkim zonama. Ovaj zakonski akt zajedno sa Zakonom o poticanju razvoja male privrede treba da čini jednu harmonizovanu cjelinu. Zakonom bi bile uređene sve kategorije koje određuju pojam preduzetnišva i neophodne infrastrukture, uključivo nazive u formalnom smislu, potporne institucije, sistem potpora, izvještavanje i vođenje registra pri nadležnom ministarstvu što bi kao rezultat trebalo rezultirati ekonomskom rastu i privrednom prosperitetu rasta sektora MSP-a, a posebno novih preduzetnika.

Dodatni cilj ovoga Zakona je da standardizuje vrste preduzetničkih zona kao i uslove unutar preduzetničkih zona i preduzetničkih potpornih institucija na cijelom teritoriji FBiH, te u konkurentnom i transparentnom sistemu poticajnih mjera i olakšica, kako u fazi početnog investiranja, tako i u fazi proširenja postojećih investicijskih aktivnosti preduzetnika koji poslju unutar preduzetničke infrastrukture.

U skladu sa predhodnim ovim Zakonom bi osim definisanja „preduzetničkih zona“ koja bi se definisala prema tri kriterija prema veličini, tipu i intezitetu aktivacije raspoložive površine. Nadalje bi se definisao i pojmovi „Preduzetničke potporne institucije“(koje predstavljaju privredne subjekte usmjerene na stvaranje kvalitetnog, korisnički orijentiranog preduzetničkog okruženja u FBiH i provode programe usmjerene na razvoj preduzetništva), kao i pojam potrebne infrastrukture i šta se sve podrazumijeva pod tim pojmom: energetskom infrastrukturom (struja, javna rasvjeta, plin,); komunalnom infrastrukturom (opskrba vodom, kanalizacija i priključci na javnu mrežu); prometnom infrastrukturom (pristupne ceste, ceste unutar preduzetničke zone, odnosno, utovarne rampe i dr.); komunikacijskom infrastrukturom (telefonska i internetska i dr.).

Zakonom bi kao sto je predhodno rečeno trebao propisati i osnivanje Jedinstvenog registra preduzetničke infrastrukture, sistematizirane baze podataka, koji se vodi u nadležnom ministarstvu za preduzetničke zone i preduzetničke potporne institucije.Od značajnijih stvari koje bi ovaj zakon takođe trebao tretirati je i sistem potpora. On bi trebao da obuhvata: infrastrukturne potpore, kao potpore za izgradnju energetske, komunalne, prometne i komunikacijske infrastrukture u preduzetničkoj zoni. Potpore za jačanje konkurentnosti, kao potpore za izlazak na nova, međunarodna tržišta i ciljano privlačenje potencijalnih investitora – korisnika preduzetničke zone i potpore za jačanje preduzetničkih kompetencija, kao potpore za edukaciju i unapređenje preduzetničkih vještina. Ciljevi i određenje predloženog regulativnog djelovanja su izvučeni iz prethodno urađene analize u kojoj je adekvatna preduzetnička infrastruktura identifikovana kao jedan od ključnih poluga stvaranja samoodrživog privrednog rasta u FBiH i isti su pojašnjni niže u tekstu.

Cilj organizovanja preduzetničke infrastrukture je da se putem ovog specifičnog oblika poticanja preduzetništva početni troškovi, kod vođenja biznisa, svedu na minimalne, čime se od strane javnih vlasti, daje poticaj, prije svega, malom i srednjem preduzetništvu. Obezbeđivanjem zajedničke infrastrukture potiče se i organizovanje preduzetničkih zona putem klasterskog organizovanja poslovanja, kao najpoželjnijeg oblika organizovanja MSP-a. S ciljem stvaranja povoljnijeg ambijenta za nove investicije kao i za razvoj MSP-a, pravni okvir treba biti usklađen s najboljim međunarodnim praksama. Moderan i dobro strukturiran pravni okvir preduzetničke infrastructure se također može koristiti kao učinkovit marketinški alat za privlačenje stranih ulaganja . Pravna regulative neće sama od sebe i sam po sebi privući strane investitore u BiH, ali treba doprinijeti kreiranju imidža zemlje kod

potencijalnih investitora.

Preduzetnička infrastruktura obuhvata preduzetničke zone i potporne institucije koje omogućavaju obavljanje preduzetničkih aktivnosti u standardiziranim uslovima visoke infrastrukturne opremljenosti. Pretpostavka ove pilot RIA-e je da bi osnovna pitanja njihovog uređenja trebala biti sadržana u Zakonu o unapređenju preduzetničke infrastrukture.

Svrha ovog legislativnog djelovanja je da, uvažavajući i koristeći najbolja iskustva i prakse, ukaže na najoptimalniji model pravnog određenja i uređenja preduzetničke infrastrukture koji bi postojećim i potencijalnim korisnicima (preduzetnicima) omogućio pokretanje i obavljanje preduzetničkih aktivnosti, a kako bi se stvorila konkurentska prednost F BiH u segmentu razvoja malog i srednjeg preduzetništva. Međutim ulazak novih kompanija na tržište u FBiH znatno je ispod onog što bi se očekivalo te je dosta niži među u odnosu prema državama članicama EU-a.

Cilj je ukazati i na optimalni model preduzetničke infrastrukture, a samim time i legislativnog uređenja koji bi pospiješio rast sektora MSP-a. Ovo analiza ukazuje da bi promjena zakonske regulative, u smislu jasnog definisanja položaja i uloge institucija za uspostavu i razvoj preduzetničke infrastrukture, sigurno doprinijela skladnjem funkcionisanju čitavog sistema podrške sektoru MSP-a.

Osnovna svrha budućeg legislativnog modela za izgradnju prduzetničke infrastrukture u FBiH treba da bude prevashodno stvaranje održive strukture, koji se mora adekvatno inkorporisati u lokalni i nacionalni kontekst i koja će uključiti napredne modele upravljanja preduzetničkom infrastrukturom te razraditi modele finansiranja, a sve kako bi se sektor MSP-a mogao ravnopravno razvijati i poslovati na tržištu.

Potrebno je napomenuti i identifikovati već spomenuti legislativni rizik a to je izuzetno složena struktura legislativnog djelovanja koje dovodi do preklapanja određenih nadležnosti između FBiH i kantona prevashodno pa onda i FBiH, kantona i opština. Za sada ne postoji jasna politika i nema posebnih ciljeva razvoja MSP-a u BiH, što je već konstatovano. Prisutan je i već identifikovani problem nedostatak zakonodavstva koje će precizno urediti ovu oblast. Bez uredene i razvijene preduzetničke infrastrukture MSP teško se mogu kvalitetno organizovati i uspješno poslovati. Zaključak koji se nameće, na osnovu dostupnih istraživanja, je da bez sinergije sa drugim politikama podrške, sama preduzetnička infrastruktura i njeno uređenje nije dovoljna za osnaživanje konkurentnosti zemlje ili

regije.

Potreban je "zdravi" balans diferenciranih MSP politika, klaster politika i aktivnosti promocije inovacija, zatim selektivne industrijske politike, kombinacija bottom-up i top-down pristupa, kao i odgovarajući organizacijski i institucionalni preduslovi kako bi se potpomogao održivi rast i stvaranje dodane vrijednosti.

Iako u određenoj mjeri MSP sama snose odgovornost da postanu i ostanu konkurentna, kompanije, oni zahtijevaju institucionalnu podršku i prateće politike. Potrebne su stručne i naučno orijentisane institucije koje pružaju potrebnu podršku MSP-u, a što uključuje tržišno orijentisane poslovne organizacije ili zadruge, trening i edukacijske centre, institucije za istraživanje i razvoj, regionalne razvojne agencije i sl.

Uspješne veze između kompanija (mikro) i podržavajućih institucija (makro nivo) moguće je samo ako postoje odgovarajuće makro politike koje:

- a) osiguravaju okvir koji potiče preduzetništvo u kojem su osigurani zaštita imovine i makroekonomski stabilnost, kao i orijentacija na konkurentnost,
- b) podržavaju institucionalnu i fizičku infrastrukturu (saobraćajnice, pristup komunalnim uslugama, poslovne lokacije i sl.),
- c) promovišu programe koji jačaju i potiču institucije i kompanije na preuzimanje odgovornosti,
- d) vrše izuzeća MSP-u od određenih propisa,
- e) pojednostavljaju i redukuju porezna opterećenja i primjenu računovodstvenih propisa za MSP.

Svi gore pomenuti sudionici, involuirani na nivou biznisa, institucija i politika trebaju sarađivati jedni sa drugima na lokalnom i državnem nivou samo ako slijede zajedničke strategije i pravce. To u velikoj mjeri zavisi od usvojenog sistema vrijednosti u zemlji gdje morate biti orijentisani prema kontinuiranom učenju i promjeni.

Koncept preduzetničke infrastrukture poprima poslijednjih godina sve veći značaj, posebno otkako je u zemlji uspostavljeno djelovanje već pobrojanih regionalnih razvojnih agencija. Svaka od tih razvojnih agencija ima u svom programu aktivnosti uspostavljanje i razvoj industrijskih zona u većini opština koje pokrivaju.

Studija FIAS-a uočava da su postupak nabavke zemljišta i dobivanja odobrenja za infrastrukturno razvijanje lokacije među najznačajnijim preprekama koje investitori iskuse u BiH. Autori ove studije posebno ukazuju na sljedeće. Usko grlo se obično pojavljuje u postupku pronalaženja dostupne lokacije, registrovanja titulara, dobivanje svih ostalih potrebnih odobrenja. Proces je dugačak i rizičan, a neke procedure nisu dovoljno transparentne. Svi zajedno, ovi faktori otežavaju investitorima da izvrše pouzdanu procjenu trajanja i cijene infrastrukturnog zemljišta i projekata izgradnje u BiH. Nažalost, iako je navedena studija urađena prije šesnaest godina, njeni osnovni nalazi važe i danas i to BiH osjeća u niskoj konkurentnosti u privlačenju domaćih i stranih investitora, pri čemu domaći ulagači često i nalaze odgovarajuća sredstva da svoje projekte realizuju, a strani bivaju obeshrabreni i odustaju od svojih planova investiranja u BiH. U tom je području BiH izložena drastičnim konkurentskim nedostacima, posebno u slučajevima greenfield investicija koje su od velike važnosti za restrukturiranje cjelokupne ekonomije. U većini evropskih zemalja investitore čekaju pripremljene industrijske lokacije ili prilike da ih pronađu, kupe ili izgrade. U BiH su u tom pogledu prepušteni neizvjesnosti. Problem je manje prisutan jer je većina stranih investicija bila usmjerena na akvizicije kod kojih se kupuju izgrađene lokacije. Međutim, akvizicije imaju svoj kraj i ograničen kapacitet određen obim privatizacionog portofolia. Zato industrijske zone za greenfield investicije postaju od ključne važnosti.

U literaturi se često vrši referisanje na češki koncept gdje su korisnici podrške industrijskim zonama:

- a) opštine, gradovi i regije,
- b) kompanije i
- c) mala i srednja kompanije, odnosno njihove asocijacije.

Sa ovakvom strukturom korisnika osigurava se incijativnost lokalne zajednice, biznisa i MSP-a. Time su mobilizuju svi bitni faktori razvoja, ali istovremeno je izbjegnuta potencijalna greška, koja u industrijskim zonama vidi kao korisnike samo mala i srednja, ali ne i velika kompanije. Naprotiv, kao veliki investitori velike kompanije imaju visoku senzibilnost na konkurentnost lokacije u svim njenim aspektima i zato visoko preferiraju prednosti industrijskih zona. Treba spomenuti i tzv. pet stubova politike EU za podršku malom i srednjem preduzetništvu (Program COSME). Izdvajaju se slijedeći ciljevi (stubovi) vezani za podršku preduzetništvu generalno:

- a) pristup finansijskim sredstvima,
- b) pristup tržištima,

- c) preduzetništvo,
- d) bolji propisi (Better Regulations-BR) i
- e) vještine (kompetencije) preduzetnika i osoblja.

Obzirom da se radi o kompleksnoj materiji, kao i da se značajan dio resursa ministarstva izdvaja za podršku poslovnoj infrastrukturi, stava smo da je za unapređenje aktivnosti u ovoj fazi bitno donošenje adekvatnog pravnog okvira za unapređenje preduzetničke infrastrukture kojim bi se prevashodno uredila sljedeća pitanja:

- (1) pojam, vrsta i kategorizacija preduzetničke infrastrukture, odnosno preduzetničkih podržavajućih institucija,
- (2) formiranje registra preduzetničkih zona i podržavajućih institucija, odnosno sistematizovane baze podataka u FMRPO,
- (3) uvesti sistem međusobog obaveznog informisanja,
- (4) preduslovi (kriteriji) koje preduzetnička infrastruktura i podržavajuće institucije trebaju ispuniti u cilju dobivanja podrške FMRPO,
- (5) oblikovanje sistema podrške za infrastrukturno opremanje nekog od obliak preduzetničke infrastrukture, povezano sa stepenom intenziteta aktivnosti unutar istih,
- (6) oblikovanje sistema poticaja za preduzetničke podržavajuće institucije, usmjerenih prema cilju unapređenja njihove aktivnosti, umrežavanja te jačanja konkurentnosti preduzetnika u FBiH.

V. - Definiranje alternativnih opcija

Raspoložive opcije sa analizom koristi i troškova

Projekti vezani za podršku MSP-u trebalo bi da se sprovode kao dio opšte strategije koju nalaže agenda tj. da proizilaze iz ove strategije i da su u potpunosti usklađeni sa njenim ciljevima. Od posebnog je značaja i izbor projekata koji će se realizovati u okviru preduzetničkih zona. Planovi realizacije po preduzetničkim zonama moraju biti integrисани u srednjoročni budžetski ciklus Vlade F BiH, a glavna

pitanja koja se postavljaju u vezi sa implementacijom su;

- a) kako će se implementirati preferirana opcija,
- b) ko je odgovoran za implementaciju te opcije,
- c) koje su pretpostavke za implementaciju željene opcije,
- d) postoje li i da li su određeni prelazni aranžmani,
- e) u kojoj mjeri se očekuje postupanje u skladu sa preferiranom opcijom,
- f) da li su sankcije odgovarajuće i proporcionalne problemu i riziku/rizicima,
- g) kako i kada će se uraditi “ex post” analiza spovođenja preferirane opcije.

Kada se izvrši poređenje budžetskih mogućnosti sa postojećim potrebama za osnivanjem preduzetničkih zona i podršci postojećim vidjećemo da postoji ogromna disproporcija. Na ovo nam odgovore mogu date različite analize troškova provođenja propisa. Kod ovih analiza traži se da se osigura ostvarivanje rezultata politike uz istovremeno smanjivanje troškova i opterećenja za privредu (kompanije) putem cjelovitog programa za smanjivanje administrativnih opterećenja, i da se posebno procijeni uticaj regulative na ekonomiju. Različiti oblici testova i analiza omogućavaju nam pripremu analize troškova i koristi koja obuhvata i procjenu mogućih alternativnih (opcionih) legislativnih rješenja, kao i izuzetke i potpuna ili djelimična oslobađanja za određene sektore, kao što je to sektor MSP-a.

Analize i testovi pomažu zakonodavnim organima u formulisanju prijedloga legislative, kao i politika, ili reagovanja na metod koji će doprinijeti ostvarenju ciljeva zakonodavnih organa bez neopravdanog ograničavanja, ili na bilo koji način smanjivanja šansi za MSP na tržištu, ili ograničavanja razvoja poslovnog okruženja.

Kad se procjenjuju troškovi i koristi važno je napraviti razliku između privatnih i društvenih troškova i koristi, potom izbjegavati dvostruko računanje troškova i koristi regulative. Ukupni trošak koji proizlazi iz date inicijative ili propisa jeste zbir sljedećih troškova:

- a) direktnih troškova,
- b) troškova provedbe i
- c) indirektnih troškova.

Pri izračunu troškova i koristi kod ovog projekta pretpostavka je da bi ispunjavanje zadatih ciljeva,

odnosno implementacija projektnih rješenja, dovelo do povećanja troškova. Generalno, ti se troškovi mogu izraziti kao troškovi koji se odnose na sljedeće aktivnosti:

- a) kadrovsko ekipiranje FMRPO,
- b) tekući administrativni troškovi,
- c) različite promotivne aktivnosti, obuke (treninzi),
- d) izrada potrebnih studija i drugo.

Ovi, kao i drugi troškovi, mogu se ekonomski izraziti, odnosno valorizovati. Sama procjena troškova, u ovom slučaju, se može odnositi na sve direktnе troškove, troškove provedbe novog zakonskog akta te različite inidrektne troškove. Ovo bi, u svakom slučaju, trebalo biti predmetom posebne studije kojom bi se izvršila procjena troškova i kasnije izvršila njihova potencijalna valorizacija. Ovaj dio aktivnosti bi se mogao obaviti i u ex-post PU.

S obzirom na početnu fazu razvoja preduzetničke infrastrukture u BiH slične programe podrške mogli bi temeljiti na konceptu JPP-a u kome bi se javnim novcem obavljale sve pripremne radnje za osnivanje zona, a zatim otvarao prostor za ulazak privatnih investitora. Iz takvog partnerstva trebalo bi da se postignu efekti racionalne gradnje i korištenja urbanog prostora i efekti razvoja preduzetništva u zemlji sa direktnim doprinosom zapošljavanju, smanjenju siromaštva, izvoza, privlačenja domaćih i stranih investitora i investicija, podizanja konkurentnosti, i rast životnog standarda građana BiH.

Da bi se mogle adekvatno razviti alternativne opcije niže je predstavljen uporedni, regionalni pregled položaja preduzetničke infrastructure ini nekog od njegovih pojavnih oblika.U pogledu uporednih rješenja ista su uvijek ilustrativna u smislu sticanja iskustava, ali i zbog velike srodnosti pojedinih rješenja. Pored toga, nomotehnička rješenja su dosta srodnna uvažavajući nekadašnju zajedničku pravnu tečevinu. Za poređenje smo uzeli: R Hrvatsku, R Sloveniju i R Srbiju. Predmetom analize su bili legislativa koji uređuju osnivanje, rad i generalno režim:

- a) rada i potpore malim i srednjim preduzećima i
- b) preduzetničke infrastrukture ili nekog od njenih pojavnih oblika.

Preduzetništvo i preduzetnička infrastruktura u R Hrvatskoj

U pogledu zakonskih akata kojima se reguliše rad i oblici potpre malim i srednjim preduzećima

situacija je drugačija. Različitim zakonskim aktima se uređuje sektor poslovanja MSP-a. R Hrvatska tako poznaje:

- a) Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva,
- b) Zakonu o unapređenju preduzetničke infrastrukture.

Pored ovih zakonskih akta, koja su temeljni zakoni iz sektora koji su u nadležnosti Ministarstva poduzetništva i obrta Vlade R Hrvatske, tu su i podzakonski akti. Poduzetnička infrastruktura u Hrvatskoj obuhvata preduzetničke zone i preduzetničke potporne institucije, a osnovna pitanja njihovog uređenja sadržana su u Zakonu o unapređenju preduzetničke infrastrukture. U skladu sa ovim Zakonom „preduzetničke zone su infrastrukturno opremljena područja definirana prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta preduzetničkih, odnosno gospodarskih aktivnosti. Osnovna karakteristika preduzetničkih zona je zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organiziranog prostora od strane preduzetnika kojima se poslovanjem unutar preduzetničke zone omogućuje racionalizacija poslovanja i korištenje raspoloživih resursa preduzetničke zone s ostalim korisnicima preduzetničke zone. Preduzetničke potporne institucije su gospodarski subjekti usmjereni na stvaranje kvalitetnog, korisnički orientiranog poduzetničkog okruženja u RHrvatskoj i provode programe usmjerene na razvoj poduzetništva (Zakon, čl. 3).“

Zakon je po Poduzetničkim potpornim institucijama odredio da su to:

- a) „Razvojne agencije (lokalne, županijske, za određene djelatnosti)-zadužene su za operativno provođenje mjera za razvoj gospodarstva i poduzetništva, poticanje i privlačenje investicija te iniciranje i realizaciju projekata poticanja gospodarskog razvijanja i poduzetništva, objedinjavajući rad gospodarskih subjekata, lokalnih i regionalnih preduzetničkih institucija, te visokoobrazovnih institucija i centara znanja.
- b) Poduzetnički centri-zaduženi su za operativno provođenje mjera za razvoj i poticanje poduzetništva na lokalnom i/ili širem području (županija, regija) i predstavljaju središta stručne i edukativne pomoći poduzetnicima radi razvoja poduzetništva u svojim sredinama.
- c) Poslovni inkubatori (poduzetnički, za nove tehnologije)-zaduženi su za pomoć i podršku poduzetnicima u ranoj fazi razvoja preduzetničkih projekata te pružaju stručnu, tehničku i edukativnu pomoć za pokretanje preduzetničkih projekata i poduzeća te njihov brz i održiv razvoj.
- d) Poduzetnički akceleratori-zaduženi su za pružanje podrške poduzetnicima u post-inkubacijskoj fazi,

odnosno u fazi razvoja i širenja poslovanja na domaćem i stranom tržištu.

e) Poslovni parkovi-raspolažu fizičkim prostorima, zemljištem i resursima za smještaj malih, srednjih i velikih preduzetnika na komercijalnoj osnovi, s posebnim fokusom na privlačenje domaćih i inozemnih investicija.

f) Znanstveno-tehnološki parkovi-osnivaju se radi komercijalizacije znanstvenih rezultata i poticanja suradnje znanstvenika i gospodarstvenika.

g) Centri kompetencije - provode istraživačke projekte razvojnog ili proizvodnog karaktera i razvijaju kompetencije u pojedinim područjima te s kojim drugi poslovni subjekti mogu ugovoriti usluge istraživanja i razvoja u svrhu jačanja pojedinih industrijskih grana (Zakon, čl. 4).“

Zakon vrlo decidno određuje šta se sve podrazumijeva pod potrebnom infrastrukturom za ove institucije: energetskom infrastrukturom (struja, javna rasvjeta, plin, plinska podstanica, priključci na javnu mrežu i/ili izgrađena trafostanica i drugi energetski priključci); komunalnom infrastrukturom (opskrba vodom, vodovodne i oborinske instalacije, kanalizacija i odvodnja – fekalna, oborinska, tehnološka, priključci na javnu mrežu); prometnom infrastrukturom (pristupne ceste, ceste unutar preduzetničke zone, odnosno preduzetničke potporne institucije, parkirališta, utovarne rampe i dr.); komunikacijskom infrastrukturom (telefonska i internetska, radio, TV mreža i dr.). Ovim Zakonom preduzetničke zone definiraju se prema trima osnovnim kriterijima koje izlažemo u cijelosti:

- a) veličini ukupne površine preduzetničke zone,
- b) tipu aktivnosti unutar preduzetničke zone i
- c) intenzitetu aktivacije raspoložive površine preduzetničke zone.

Prema veličini ukupne površine preduzetničke zone dijele se na: mikro zone–veličine ukupne površine do 10 ha; male zone–veličine ukupne površine od 10 do 50 ha, srednje zone–veličine ukupne površine od 50 do 100 ha i velike zone–veličine ukupne površine veće od 100 ha.

Prema tipu aktivnosti koje se obavljaju unutar zone preduzetničke zone dijele se na: proizvodno-prerađivačke-u kojima pretežiti broj korisnika zone obavlja proizvodno-prerađivačke preduzetničke aktivnosti, odnosno u kojima pretežiti dio raspoložive površine zone zauzimaju poduzetnici koji obavljaju proizvodno-prerađivačku poduzetničku aktivnost; logističko-distribucijske-u kojima pretežiti broj korisnika zone obavlja logističko-distribucijske aktivnosti (distributivni centri, veletrgovina, skladištenje i transport, logističko servisni centri i dr.), odnosno u kojima pretežiti dio raspoložive

površine zone zauzimaju poduzetnici koji obavljaju logističko-distribucijske aktivnosti i uslužno mješovite-u kojima pretežiti broj korisnika zone obavlja uslužne aktivnosti, servisne aktivnosti, aktivnosti poslovne podrške i druge preduzetničke aktivnosti, odnosno u kojima pretežiti dio raspoložive površine zone zauzimaju poduzetnici koji obavljaju uslužne aktivnosti, servisne aktivnosti, aktivnosti poslovne podrške i druge preduzetničke aktivnosti.

Prema intenzitetu aktivacije raspoložive površine zone preduzetničke zone kategoriziraju se kao: neaktivne preduzetničke zone-u kojima stupanj aktivacije (popunjenoš aktivnim poduzetnicima) raspoložive površine zone iznosi 0% (0 ha aktivirane površine preduzetničke zone), nakon isteka prve godine od osnivanja preduzetničke zone, zone u inicijalnoj aktivaciji-u kojima stupanj aktivacije zone iznosi < 33% raspoložive površine zone, izraženo u hektarima površine preduzetničke zone, srednje aktivne-u kojima stupanj aktivacije zone iznosi od 33% < 66% raspoložive površine zone, izraženo u hektarima površine preduzetničke zone i potpuno aktivne-u kojima stupanj aktivacije zone iznosi 66% raspoložive površine zone, zraženo u hektarima površine preduzetničke zone.“

Nadalje Zakon je odredio da osnivači i upravitelji preduzetničke infrastrukture sukladno Zakonu su pojedinačne pravne osobe ili konzorcij sastavljen od sljedećih pravnih subjekata: Republika Hrvatska samostalno ili u suradnji s jedinicama i tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave ili drugim pravnim osobama; jedinice i tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave; visoka učilišta, znanstveni instituti i znanstvene organizacije te strukovne i druge udruge i druge pravne osobe kao osnivači, odnosno upravitelji preduzetničke infrastrukture u R Hrvatskoj koje su registrirane za djelatnosti koje unapređuju razvoj preduzetničke infrastrukture i/ili koje se bave i/ili promoviraju istraživanje, inovacije i tehnološki razvoj u poslovnom sektoru.Zakonom je propisano i osnivanje Jedinstvenog registra preduzetničke infrastrukture, sistematizirane baze podataka, koji se vodi u Ministarstvu gospodarstva, poduzetništva i obrta, nadležnom ministarstvu za preduzetničke zone i preduzetničke potporne institucije.

Subjekti preduzetničke infrastrukture obvezni su, nakon donošenja akta o osnivanju, upisati se u Jedinstveni registar preduzetničke infrastrukture, kao preduvjet korištenja potpora Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta za izgradnju preduzetničke infrastrukture. U cilju olakšanja postupka upisa, donesen je Naputak za izradu i način korištenja jedinstvenog registra preduzetničke infrastrukture.

Od značajnijih stvari koje su uređene ovim zakonskim aktom to su sistem potpora koji obuhvata: infrastrukturne potpore, kao potpore za izgradnju energetske, komunalne, prometne i komunikacijske infrastrukture u poduzetničkoj zoni. Potpore za jačanje konkurentnosti, kao potpore za izlazak na nova, međunarodna tržišta i ciljano privlačenje potencijalnih investitora – korisnika preduzetničke zone i potpore za jačanje preduzetničkih kompetencija, kao potpore za edukaciju i unapređenje preduzetničkih vještina. Postoji i sistem potpora za preduzetničke potporne institucije koji čine četiri vrste potpora: potpore za pripremu projekata, kao potpore za pripremu infrastrukturnih projekata uključujući potpore i za izradu idejnih, glavnih i izvedbenih arhitektonskih projekata, studija izvodljivosti s analizom troškova i koristi i izradu prijavne dokumentacije za natječaje EU fondova. Potpore za jačanje kapaciteta, kao potpore za izgradnju, adaptaciju, rekonstrukciju i opremanje infrastrukture, uključujući troškove kupnje i amortizacije materijalne i nematerijalne imovine. Potpore za podizanje kvalitete usluge, kao potpore za pružanje savjetodavnih i mentorskih usluga, razvojno-istraživačkih i tehničko-tehnoloških usluga, ciljano privlačenje investicija, pružanje stručne pomoći za razvoj poslovanja, umrežavanje i širenje tržišta i potpore za jačanje preduzetničkih kompetencija, kao potpore za podizanje konkurenčne sposobnosti malih i srednjih preduzetnika edukacijom i unapređenjem preduzetničkih vještina.

Osnivači preduzetničkih zona u R Hrvatskoj su jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.. Unutar razdoblja 2004.-2013. godine sufinancirana je izgradnja ukupno 347 preduzetničkih zona koje obuhvaćaju ukupnu površinu od 11.216 ha i u kojima je, prema podacima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, aktivno 2 848 preduzetnika koji zapošljavaju 47.060 zaposlenika. U razdoblju od 2004. do 2013. godine, Vlada Republike Hrvatske sufinancirala je izgradnju preduzetničkih zona u ukupnom iznosu od 697.903.601,00 kuna. (Ocjena stanja, osnovna pitanja koja se trebaju urediti zakonom te posljedice koje će donošenjem zakona proisteći iz obrazloženja prijedlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o unapređenju preduzetničke infrastrukture)

Preduzetničke potporne institucije Zakonom se preciznije definiraju različite vrste preduzetničkih potpornih institucija - razvojne agencije (lokalne, županijske i određene djelatnosti), preduzetnički centri, poslovni inkubatori (preduzetnički i za nove tehnologije), preduzetnički akceleratori, poslovni parkovi, znanstvenotehnološki parkovi te centri kompetencija, u cilju stvaranja kvalitetnog, korisnički orijentiranog preduzetničkog okruženja u Republici Hrvatskoj te podizanja njihove kvalitete, kao i mogućnost određivanja vrste usluga koje pružaju pojedine preduzetničke potporne institucije. Unutar

razdoblja 2004.-2014. godine Vlada R Hrvatske sufinancirala je troškove projekata preduzetničkih potpornih institucija u ukupnom iznosu od 60.279.291,00 kuna. (Ocjena stanja, osnovna pitanja koja se trebaju urediti zakonom te posljedice koje će donošenjem zakona proisteći iz obrazloženja prijedlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o unapređenju preduzetničke infrastrukture)

Daljnja provedba Zakona od stupanja na snagu te izgradnja Jedinstvenog registra preduzetničke infrastrukture, ukazala je u izravnoj primjeni odredbi Zakona na potrebu daljnog detaljnog definiranja određenih pojmoveva preduzetničke infrastrukture na način da se precizno i jednoznačno tumače Zakonom definirani pojmovi preduzetničke infrastrukture od strane nadležnih tijela državne uprave, institucija, jedinica lokalne/regionalne samouprave i osnivača subjekata preduzetničke infrastrukture, kako bi se osigurala potrebna transparentnost primjene i tumačenja odredbi Zakona. Provedbom Zakona utvrđeno je i kako je nužno ugraditi dodatne uvjete i kriterije prilikom osnivanja i proširenja subjekata preduzetničke infrastrukture, te prilikom raspolažanja zemljištem u vlasništvu R Hrvatske. Izgradnja Jedinstvenog registra preduzetničke infrastrukture temeljem Zakona, kao integrirane elektroničke baze podataka subjekata preduzetničke infrastrukture koji su korisnici potpora, poticajnih mjera, darovnica ili povlastica odobrenih od strane Ministarstva poduzetništva i obrta, ili drugih tijela državne uprave nadležnih za dodjelu potpora, poticajnih mjera, darovnica ili povlastica, ukazala je na potrebu propisivanja obveze dostave Odluke o osnivanju preduzetničke zone za upis u Jedinstveni registar preduzetničke infrastrukture. Nadalje, temeljem preporuka Državnog ureda za reviziju iz „Izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti osnivanja i ulaganja u opremanje i razvoj preduzetničkih zona putem nadležnih tijela R Hrvatske“ (oktobar 2014. godine), potrebno je obvezati i druga tijela državne uprave, institucije, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i osnivače subjekata preduzetničke infrastrukture na dostavu podataka vezanih uz potpore i transfere zemljišta u vlasništvu R Hrvatske, s obzirom da isti predstavljaju sastavni dio Jedinstvenog registra preduzetničke infrastrukture. (Ocjena stanja, osnovna pitanja koja se trebaju urediti zakonom te posljedice koje će donošenjem zakona proisteći iz obrazloženja prijedlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o unapređenju preduzetničke infrastrukture).

Može se zaključiti da su preduzetničke zone i preduzetničke potporne institucije izuzetno bitne za razvoj preduzetništva u R Hrvatskoj. Na jednom mjestu stvoreni su predviđeni za nesmetani rad preduzetnika ali nažalost, istovremeno broj predviđenih preduzetničkih zona je puno veći od njenog stvarnog broja, odnosno preduzetnička se aktivnost odvija u samo trećini zona. Uložen je novac u zone

koje nisu u funkciji, a mogući razlog tome je nedovoljno ispitivanje potrebe i isplativosti zona pa na kraju njihov cilj nije ispunjen.(Izvješće o obavljenoj reviziji učinkovitosti osnivanja i ulaganja u opremanje i razvoj preduzetničkih zona u Republici Hrvatskoj;<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2015/210%20sjednica%20Vlade//210%20-207c.pdf>).

Državni ured za reviziju je obavio reviziju učinkovitosti ulaganja u razvoj preduzetničkih zona putem nadležnih tijela Republike Hrvatske. Ciljevi revizije su bili ocijeniti opravdanost ulaganja u izgradnju, opremanje i razvoj preduzetničkih zona, ocijeniti provedbu mjera za poticanje preduzetničkih odnosno privrednih aktivnosti, ocijeniti način i postupak darovanja nekretnina potrebnih za razvoj preduzetničkih zona te ocijeniti uspostavu informacijskog sustava preduzetničkih zona. Radi značaja I korisnosti datih preporuka i njihove primjenivosti na stanje preduzetničke infrastructure u FBiH najvažnije izdvajama:

- a) „Financijski poduprijeti one preduzetničke zone, za koje se procjenom utvrdi mogućnost budućeg poslovanja, uzimajući u obzir raspoređenost i broj preduzetničkih zona na području jedinica lokalne samouprave, u županiji i susjednim županijama.
- b) Procijeniti perspektivu pojedinih preduzetničkih zona na području jedinica lokalne samouprave, uzimajući u obzir raspoređenost i broj preduzetničkih zona u Županiji kao i susjednim županijama te vlastite budetske mogućnosti. U slučaju kada planirana poslovna zona nema razvojne i ekonomski opravdanosti, treba preispitati mogućnost prenamjene s ciljem učinkovitosti korištenja prirodnih resursa (zemljjišta).
- c) Poticati razvoj preduzetničkih zona na području dvije ili više manjih jedinica lokalne samouprave kako bi se povećala zaposlenost i dostupnost kvalificiranih radnika.
- d) Usklađivati aktivnosti svih državnih tijela koja se bave poduzetničkim zonama, posebno u dijelu nadzora nad korištenjem budetskih sredstava odobrenih za razvoj preduzetničkih zona.
- e) Uspostaviti kvalitetan informacijski sistem, kojim bi se povezale službe u jedinicama lokalne i regionalne samouprave, komorama i drugim nadležnim institucijama. Navedenim bi se smanjili operativni troškovi i povećala učinkovitost organizacijskog sistema upravljanja preduzetničkim

zonama.

- f) Za potrebe razvoja preduzetničkih zona povezivati i uključivati sve sudionike odgovorne za razvoj poduzetništva (županije, razvojne agencije, ministarstva, poduzetničke centre, poslovne inkubatore) s ciljem pribavljanja sredstava iz fondova Europske unije.
- g) Jedinice lokalne samouprave, koje nemaju prostornih i drugih mogućnosti za izgradnju preduzetničkih zona, trebaju zajednički ulagati s drugim susjednim jedinicama lokalne samouprave s kojima bi dijelili koristi, kao što su smanjenje nezaposlenosti te potencijalnim ulagačima ponuditi poduzetničke zone na području Županije kao cjelinu koja će udovoljiti različitim potrebama ulagača.
- h) Prije osnivanja, izraditi stručnu podlogu opravdanosti izgradnje koja bi trebala sadržavati analizu potražnje, podatke o položaju zone, veličini, troškovima osnivanja i opremanja, izvorima sredstava, pogodnostima za preduzetnike i učincima koji se osnivanjem preduzetničke zone namjeravaju postići.
- i) Za preduzetničke zone u privatnom vlasništvu u kojima su jedinice lokalne samouprave ulagale u infrastrukturu, ali i za sve druge zone utvrditi način upravljanja i održavanja, posebice zajedničkim sadržajima (infrastrukturom).
- j) Planovima razvoja obuhvatiti postojeće privredne I druge državne objekte koji nisu u funkciji, a imaju potrebnu infrastrukturu.
- k) Davati pogodnosti te koristiti kontinuirano otvoreni javni natječaj za prodaju zemljišta u zonama i razne načine informiranja, radi poticanja preduzetništva i popunjavanja preduzetničkih zona. - U određenim vremenskim razdobljima preispitati cijene zemljišta, te ih uskladiti s tržišnim kretanjima (potražnjom). Za potrebe razvoja preduzetničkih zona povezivati i uključivati sve odgovorne sudionike (Županija, razvojne agencije, ministarstva, poduzetnički centri, poslovni inkubatori) s ciljem pribavljanja sredstava fondova Europske unije.“ (Izvješće o obavljenoj reviziji učinkovitosti osnivanja i ulaganja u opremanje i razvoj preduzetničkih zona; <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2015/210%20sjednica%20Vlade//210%207c.pdf>).

Preduzetništvo i preduzetnička infrastruktura u R Sloveniji

R Slovenija se od zemalja u regionu navodi kao najbolja praksa u oblasti razvoja SMEs. Od 1991.

godine u R Sloveniji je djelovalo Ministarstvo za mali biznis (koje je kasnije pripojeno Ministarstvu za ekonomski poslove R Slovenije kao Centar za razvoj malog biznisa). Ministarstvo je imalo veliki obim aktivnosti na podršci razvoju SMEs koje uključuju uspostavu više mreža za razvoj SMEs, kao što su Slovenska Mreža za razvoj poslovnih inovacija, koja obuhvata 210 promotivnih i inovativnih centara, Udruženje biznis konsultanata, Udruženje biznis inkubatora koje uključuje 17 biznis inkubatora, Udruženje preduzetničkog kapitala koje uključuje 15 fondova rizičnih investicija i 42 opštinska fonda, te Udruženje biznis klubova i asocijacija, sa 12 organizacija članica.

Kao institucionalni centar podrške preduzetništvu Slovenija je osnovala Javnu agenciju SPIRIT Slovenija (Javna agencija za preduzetništvo, internacionalizaciju, strana ulaganja i tehnologiju) koja u saradnji sa Ministarstvom za ekonomski razvoj i tehnologiju i drugim zainteresovanim stranama nudi slovenačkim kompanijama efikasnu i sveobuhvatnu podršku razvoju i promociji na globalnom konkurentnom tržištu. Agencija realizuje svoju misiju kroz povezivanje znanja i kompetencija iz svih ključnih, međusobno povezanih oblasti, koje predstavljaju preduslov za konkurentnost privrede, sa ciljem povećanja dodatne vrijednosti, stvaranja kvalitetnih radnih mesta i izgradnje dugoročne konkurentnosti. Vizija ove Agencije je da bude efikasna i održiva razvojna institucija za implementaciju koja olakšava rast i razvoj slovenske privrede kroz svoje aktivnosti u oblasti preduzetništva, tehnologije, inovacija, stranih direktnih investicija, internacionalizacije i promocije slovenačke privrede i R Slovenije.

Misija ove Agencije je da bude aktivan učesnik u poslovnom okruženju i da osigura konkurentnost i promociju slovenačke privrede. Agencija ostvaruje ciljeve strateških orijentacija i ciljnih područja razvojnih programa Vlade R Slovenije kroz efikasno sprovođenje mjera razvojne politike i kontinuiranog praćenja i evaluacije efekata. Svoje usluge vrši u skladu sa principom one-stop-shop pošto spaja sve ključne aktivnosti koje kompanije zahtevaju u svim fazama njihovog životnog ciklusa pod jednim krovom. Strateški cilj ove agencije je da stvara okruženje u kojem preduzetni i inovativni pojedinci donose svoje ideje u cilju realizacije preduzetničkog poduhvata. Putem implementacije i razvoja i podrške promotivnih aktivnosti i saradnje u dizajniranju različitih medijskih sadržaja podiže svijest građana o važnosti preduzetništva i realizaciji razvojnog potencijala građana kao preduzetnika, čime se dugoročno doprinosi povećanju broja novih radnih mesta i rastu i razvoju kompanija u R Sloveniji. Ona izrađuje stručne studije i prijedloge za nove mјere usmjerene na promociju inovativnih

kompanija i prenošenju znanja između naučno-istraživačkih institucija i privrede. Uspostavljanjem međunarodne saradnje i formulisanjem prijedloga za kontinuirano sprovođenje efikasnih mjera za podršku uspješnim konkurentnim nacionalnim projektima omogućava se veća konkurentnost i poboljšana podrška slovenačkoj ekonomiji.

Među prepoznate aktivnosti i ujedno kao dobru praksu ove Agencije mogu se navesti:

- a) Slovenski forum inovacija koji predstavlja najvidljiviji poslovni događaj koji se bavi temom inovacija. Njegov cilj je da traži i realizuje preduzetničke i inovativne sinergije na nacionalnom nivou uključivanjem svih ključnih aktera u inovacionom okruženju, kao što su centri za izvrsnost, kompetentni centri, razvojni centri slovenske privrede i podrška za preduzetništvo I inovacije, kao i uspostavljanje aktivnog preduzetničkog umrežavanja sa konkretnim poslovnim efektima.
- e-VEM podrška za kompanije se realizuje u okviru Agencije koja koordinira aktivnosti i prati realizaciju zadataka institucija podrške poslovnom okruženju. U okviru opcija na jednom mestu, pruža se kvalitetna, besplatna i lokalna dostupna sveobuhvatna podrška za unapređenje preduzetništva. Zahvaljujući univerzitetskim inkubatorskim uslugama, pruža se podrška inovacijskim preduzetničkim idejama do njihove realizacije, kao i postojećim inovativnim kompanijama. Podržavajući aktivnosti u oblasti razvoja tehnologije i inovacija, podstiče se ekonomski uspješnu inovativnu aktivnost privatnog sektora, što je temelj razvoja i razvoja društva i zasniva se na tehnološki zahtjevnim proizvodima sa većom dodatnom vrijednošću.
- b) Evropska nedjelja MSP je kampanja EK koja se održava istovremeno u 37 evropskih zemalja. Agencija SPIRIT Slovenija, kao nacionalni koordinator Evropske nedelje MSP-a u Sloveniji, blisko sarađuje sa predstavnicima EK u Sloveniji, kao i drugim institucijama u okviru okruženja podrške, kako bi osigurala efikasnu organizaciju kampanje. Cilj projekta je podsticanje prepoznavanja preduzetništva kao prilika za podsticanje zapošljavanja, poboljšanje otkrivanja preduzetničke namjere, promocija preduzetničke aktivnosti i poslovnog umrežavanja, kao i jačanje pozitivnog imidža preduzetnika u medijima.
- C) Portal preduzetništva predstavlja važan alat za komunikaciju ključnih informacija i sadržaja u oblasti preduzetništva. Preko ovog portala Agencija nudi korisne informacije u oblasti preduzetništva za potencijalne preduzetnike i kompanije u svim fazama njihovog razvoja.

Osim ovih napora, u R Sloveniji su uspostavljeni i lokalni biznis centri i lokalni garantni fondovi. Kao rezultat, Slovenija danas ima najbolje rezultate u oblasti razvoja MSP-a od svih tranzisionih zemalja. Ukoliko se kao mjerilo odnosa MSP koristi broj kompanije na hiljadu stanovnika, taj podatak za slovensko tržište iznosi 44 kompanije. Relativna važnost MSP za privredu Slovenije je u rangu sa prosjekom EU. Znakovito je da je udio malih kompanije u ukupnom stvaranju dodane vrijednosti veći od prosjeka u EU. Kao i u većini država, malo preduzetništvo je okosnica ekonomije R Slovenije te je udio MSP u ukupnom broju kompanije 99,7%, udio radne snage 65,6%, a dodana vrijednost sektora malog i srednjeg poduzetništva je 60,5%.

R Slovenija je Zakonom o regulaciji poticajnog okruženja za preduzetništvo predvidjela mjere za poticanje preduzetništva i organizaciju u ovom sektoru, kao i o postupcima za dodjelu sredstava namijenjenih za stvaranje poticajnog okruženja za preduzetništvo. Glavni ciljevi Zakona su:

- a) uspostava efikasnog i poticajnog okruženja na lokalnoj, pokrajinskoj i nacionalnoj razini,
- b) stvaranje svijesti o važnosti preduzetništva za ekonomski razvoj i realizaciju kreativnih potencijalnih korporativnih građana,
- c) povećati prilike za nove poslove, promicati svoj rast i stvaranje novih radnih mesta,
- d) ubrzati iskorištavanje preduzetničkog i inovativnog potencijala,
- e) uspostava efikasnog okruženja podrške za preduzetnike i potencijalne preduzetnike i operativnih društava u svim fazama svog razvoja,
- f) sveobuhvatne usluge podrške,
- g) poticati veze između istraživanja i obrazovnih institucija i privrede.

Već je spomenuto da je R Slovenija puno uradila u razvoju klastera koji se zasniva na prepoznatljivom modelu „dinamičnih koncentričnih krugova“, pristupu odozdo-nagore i principima učenja na bazi iskustva.

Preduzetništvo i preduzetnička infrastruktura u R Srbiji

Vlada R Srbije je donijela Strategiju razvoja konkurentnih i inovativnih malih i srednjih kompanije za period od 2008. do 2013. godine i mjere ekonomske politike Srbije su kompatibilne sa Evropskom poveljom o malim preduzećima i Aktom o malim preduzećima. R Srbija je 2003. godine prihvatile

Evropsku povelju o malim preduzećima i time se obavezala da, mjerama svoje ekonomske politike, ostvaruje njene ciljeve. Oblasti u kojima je Srbija ostvarila najveći napredak su: podrška inovativnim preduzećima i preduzećima u osnivanju, pružanje različitih poslovnih usluga, širenje informacija na online osnovi, unapređenje dijaloga između javnog i privatnog sektora o politici podrške MSP-u i dr.

Srbija od zakona vezanih za ovu oblast poznaje:

Zakon o ulaganjima,

Zakon o zadrugama,

Zakon o regionalnom razvoju,

Uredba o programu podsticanja preduzetništva kroz razvojne projekte,

Uredba o uslovima i načinu privlačenja direktnih investicija,

Uredba o utvrđivanju programa podrške razvoju poslovne infrastrukture za 2017. godinu,

Uredba o utvrđivanju programa podsticanja regionalnog i lokalnog razvoja u 2017. godini,

Uredba o utvrđivanju programa podsticanja razvoja preduzetništva kroz finansijsku podršku za početnike u poslovanju u 2017. godini,

Strategija za podršku razvoja malih i srednjih kompanije, preduzetništva i konkurentnosti za period od 2015. do 2020. godine

Institucionalnu infrastrukturu za podršku razvoja MSP-a i preduzetništva u R Srbiji čini mreža javnih institucija i agencija: Nacionalna agencija za regionalni razvoj, Fond za razvoj, Agencija za strana ulaganja i promociju izvoza, Nacionalna služba za zapošljavanje i dr. Od 2009. godine u R Srbiji je aktivna i Evropska preduzetnička mreža, koja deluje u okviru konzorcijuma predvođenog nacionalnom agencijom za regionalni razvoj.

Za podršku razvoju ovih kompanije i preduzetnika u R Srbiji, na regionalnom i lokalnom nivou, formirane su, pored mreže regionalnih razvojnih agencija i različite organizacije i institucije preduzetničke infrastrukture, kao što su: poslovni inkubatori, tehnološki parkovi i dr. Poslovni inkubatori predstavljaju značajan dio poslovne infrastrukture jer pružaju poslovno okruženje povoljno za razvoj MSP-a, tako što aktivno nastoje da novoosnovanim preduzećima obezbijede resurse, usluge i pomoć koja im je potrebna. U R Srbiji postoji petnaest aktivnih poslovnih inkubatora, zatim tri koja su u procesu registracije, tri inovativna inkubatora i dva tehnološka parka. Za sada se one, uglavnom, svode nakorišćenje poslovnog prostora i na administrativne usluge. Znatno manje su zastupljena

umrežavanja, usluge obuke, poslovnog savjetovanja, finansijske usluge, a gotovo i da nema podrške inovativnim aktivnostima.

Strategiju razvoja mikro, malih i srednjih privrednih društava, sprovode vladine institucije i zasnovana je na dokumentu EU, aktu o malom biznisu (Small Business Act) a strategija obuhvata 5 stubova:

- a) promocija i podrška preduzetništvu i osnivanje novih privrednih društava
- b) unapređenje ljudskih resursa za konkurentan MSPP sektor
- c) finansiranje MSPP sektora
- d) unapređenje konkurenčne prednosti MSPP na izvoznim tržištima
- e) pravno, institucionalno i poslovno okruženje MSPP sektora u R Srbiji

Shodno strategiji razvoja mikro, malih i srednjih privrednih društava i implementaciji 10 principa akta o malom biznisu, PKS aktivno učestvuje i Forumom MSPP PKS u dijalogu sa vladinim institucijama predlaže adekvatne zakonske propise i zastupa interes.

U R Srbiji je, u 2009. godini poslovalo ukupno 88.586 MSP, što je predstavljalo 99,4% ukupnog broja kompanije. Ako se ovom broju doda 226.241 preduzetnika, dobija se da je u Srbiji u 2009. godini ukupno bilo 314.827 malih i srednjih kompanije i preduzetnika, što je predstavljalo 99,8% od ukupnog broja privrednih subjekata. Sektor malih i srednjih kompanije je u nadležnosti Ministarstva privrede, Sektor za razvoj malih i srednjih kompanije i preduzetništva. Uloga države je da im obezbedi transparentno i predvidivo poslovno okruženje, ali i konkretnim vidovima podrške. U 2016. kroz različite programe realizovano je oko 13 milijardi dinara podrške za započinjanje poslova, nabavku opreme, širenje poslovanja, novo zapošljavanje. (Proram podsticanja razvoja preduzetništva Republike Srbije <http://www.srbija.gov.rs>, kao iKlasteri malih i srednjih kompanije-ključ ekonomskog razvoja, Gorica Bošković, Ivana Kostadinović,) i (Preduzetništvo pokretač ekonomskog razvoja zemlje <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=260331>)

Osim ovoga Srbija je obezbjedila oko 160 miliona eura povoljnih kreditnih linija poslovnim subjektima. Oblasti u kojima je Srbija ostvarila najveći napredak su: podrška inovativnim preduzećima i preduzećima u osnivanju, pružanje poslovnih usluga i širenje informacija na on-

line osnovi, unapređenje dijaloga između javnog i privatnog sektora o politici podrške MSP, itd. (Proram podsticanja razvoja preduzetništva Republike Srbije) i(Preduzetništvo pokretač ekonomskog razvoja zemlje <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=260331>). Za podršku razvoju ovih kompanije i preduzetnika u Srbiji, na regionalnom i lokalnom nivou, formirane su, pored mreže regionalnih razvojnih agencija, i različite organizacije i institucije poduzetničke infrastrukture, kao što su: poslovni inkubatori, tehnološki parkovi i dr(Preduzetništvo pokretač ekonomskog razvoja zemlje <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=260331>)

Zaključak uporedne analize

Iz uporednog pregleda vidljivo je da su modeli regulatornog uređenja i podrške unapređenju preduzetničke infrastrukture R Hrvatske i R Slovenije najprimjerniji vizijama unapređenja preduzetničke infrastrukture FBiH i da bi se transponiranjem i prilagođavanjem nekih prezentovanih rješenja mogao ostvariti najbolji efekat na razvoj MSP-a i otvaranja novih radnih mjesta u FBiH.

VI. - Analiza uticaja opcija

Kada se propis usvoji, regulatorna tijela koja su odgovorna za propis moraju da verifikuju da li propis proizvodi uticaje koji su bili predviđeni tokom procesa PU, kao i da li su postignuti postavljeni ciljevi. Ako to nije slučaj, oni moraju da analiziraju da li je to rezultat regulatorne opcije koja je odabrana, slabe implementacije ili možda nedovoljne administrativne (stručne) sposobljenosti.

Svjetska banka uzima kvalitetu regulative u smislu sposobnosti vlasti da formuliraju i implementiraju dobre javne politike i propise koji dozvoljavaju i promiču razvoj privatnog sektora, kao jednu od šest dimenzija kojima mjere kvalitetu vlasti. Prepostavlja se veza između kvalitete regulative, kako procesa donošenja, tako i sadržaja i broja propisa, s mogućnostima privrednog i društvenog razvoja u cjelini. Distribucija zemalja na ljestvici pokazuje da one ekonomski napredne ujedno imaju i dobar regulatorni okvir.

Dva su aspekta važna za proces donošenja i implementacije propisa. Prvi aspekt odnosi se na političke procese vezane uz oblikovanje i implementaciju javnih politika i sadrži preporuke vezane uz komunikaciju s javnošću, jačanje lokalne demokratije, uključivanje civilnog društva, proceduru

konsultacija i jačanje dijaloga kroz partnerske odnose sa lokalnim i regionalnim vlastima te interesnim organizacijama, povezivanje s mrežama u području ekonomije, znanosti, i sl. Drugi aspekt odnosi se na samu regulaciju i to u smislu povećanja kvalitete zakonodavstva te efikasniju regulaciju društvenih odnosa.

Svrha je osigurati da propisi tokom implementacije zaista ostvaruju namjeravane koristi, što traži usmjeravanje na pitanje pravilne implementacije i izmjene propisa i politika na osnovu evaluacije funkcionisanja propisa u praksi i njihovih učinaka. Pri tome se bolja i pametna regulativa smatra zajedničkom odgovornošću institucija vlasti.

Kod ove pilot studije nameću nam se, kao neminovne, normativne opcije, i to jedna od sljedećih:

- a) Opcija 1 - status quo, uz zadržavanje postojećeg stanja, bez donošenja nove legislative u sektoru preduzetničke infrastrukture.
- b) Opcija 2.: Podizanje svijesti i edukacija u ministarstvima o ekonomskoj važnosti preduzetničke infrastrukture.
- c) Opcija 3 - prečistiti postojeće odredbe Zakona kroz izmjene i dopune ZORMP.
- d) Opcija 4 – pristupiti izradi Zakona o unapređenju preduzetničke infrastrukture u FBiH.

VII. - Poređenje alternativnih opcija

Nije bilo moguće kvantificirati sve koristi i troškove. To bi iziskivalo posebnu studiju, ali u okviru posebne ex-post evaluacije, odnosno naknadni procjene uticaja propisa. Ovo bi, znači, bilo izvodljivo tek po proteku određenog vremenskog perioda od početka primjene zakona. Mjerenje ovih efekata je uvjek moguće kada primjena samog zakonskog rješenja poluci određene vidljive (mjerljive) efekte. Ovdje je naveden sažet opis učinaka (Tablica 1) zajedno s navođenjem važnosti pozitivnih i negativnih učinaka

Tablica 1: Sažeti rezultati ocjene učinka.

Opcije	Koristi	Troškovi
Opcija 1.	Nema	Nema

Opcija 2.	Veća svijest među zaposlenicima ministarstva o regulatornom opterećenju MSP-a	Troškovi edukacije i podizanja svijesti
Opcija 3.	Smanjenje regulatornog opterećenja MSP-a Bolji ekonomski rezultati MSP	Troškovi edukacije i podizanja svijesti
Opcija 4.	Bolja administrativna učinkovitost u ministarstvima nadležnim za ovu oblast kako na federalnom tako i na kantonalnim nivoima Smanjenje regulatornog opterećenja MSP-a Povećan broj novih preduzetnika Bolji ekonomski rezultati MSP	Troškovi edukacije i podizanja svijesti Troškovi uvođenja registra

(Tablica 2): Značaj učinaka

Opcije	Koristi	Troškovi
Opcija 1.: ne poduzeti ništa	0	0
Opcija 2.: (ne-regulatorno rješenje)	0/+	–
Opcija 3.: (regulatorno rješenje)	+	–
Opcija 4.: (regulatorno rješenje)	++	–

<p>Legenda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - - znatan negativni učinak - ograničen negativni učinak 1 nema učinka + ograničen pozitivan učinak ++ znatan pozitivan učinak 		
--	--	--

OPCIJA 1.: Ne poduzeti ništa

1.1 Ekonomski učinci

Ne postoje.

1.2 Socijalni učinci

Ne postoje.

1.3 Učinci na području okoliša

Ne postoje.

1.4 Fiskalni učinak

Ne postoji.

OPCIJA 2: Podizanje svijesti i edukacija u ministarstvima o ekonomskoj važnosti preduzetničke infrastrukture.

2.1 Ekonomski učinci

Ekonomске koristi

- Koristi bi bile povećana svijest dijela zaposlenika u ministarstvima o ekonomskoj važnosti preduzetničke infrastrukture i sektora MSP-a.

Ekonomski troškovi

- Troškovi podizanja svijesti te edukacije i materijala.

2.2 Socijalni učinci

- Nema socijalnih učinaka.

2.3 Učinci na području okoliša

- Ne očekuju se učinci na području okoliša.

2.4 Fiskalni učinci

- Nema značajnih fiskalnih učinaka.

OPCIJA 3 prečistiti postojeće odredbe Zakona kroz izmjene i dopune ZORMP.

3.1 *Ekonomski učinci*

Ekonomске koristi:

Smanjenje potencijalnog povećanja regulatornog opterećenja za sektor MSP-a.

Ekonomski troškovi:

-Troškovi edukacije

3.2 *Socijalni učinci*

Nema socijalnih učinaka povezanih sa opcijom 3.

3.3 *Učinci na području okoliša*

Nema učinaka na području okoliša opcije 3.

3.4 *Fiskalni učinci*

Opcija 3 rezultirala bi u budućnosti marginalnim povećanjem troškova zaposlenika u ministarstvima.

OPCIJA 4: pristupiti izradi Zakona o unapređenju preduzetničke infrastrukture u F BiH.

Ova bi opcija zahtijevala da FMRPO preuzme odgovornost za uvođenje registra i izradu odgovarajućih obrazaca za evidentiranje preduzetničke infrastrukture, te uvede jedinstvene kritrije za dodjelu poticaja i jedinstvenu metodologiju praćenja efekata dodjeljenih sredstava kao i rada preduzetničkih zona.

4.1 *Ekonomski učinci*

Ekonomске koristi

Bolja administrativna učinkovitost u ministarstvima nadležnim za ovu oblast kako na federalnom tako i na kantonalnim nivoima.

Povećan broj novih preduzetnika. Povećan broj zaposlenih u privredi FBiH.

Bolji ekonomski rezultati MSP

4.2 *Socijalni učinci*

Nema značajnih socijalnih učinaka.

4.3 *Učinci na području okoliša*

Nema značajnih učinaka na području okoliša.

4.4 *Fiskalni učinci*

Marginalno povećanje troškova osoblja.

Opcije po kojoj se ništa ne mijenja najmanje je prihvatljiva, posebno sa stanovišta potrebe da se legislativno uredi pitanje preduzetničke infrastrukture. Bez obzira što zakon sam po sebi, i prateći podzakonski akti, ne mogu biti glavnim uzrokom problema ipak ovaj zakonski akt skoro u nepromjenjenom obliku egzisitira od 2006. godine (ZORMP) i to samo u sektoru MSP-a. U međuvremenu su nastupile brojne promjene u ovoj vrlo dinamičnoj oblasti.

Opcija podizanje svijesti i edukacija u ministarstvima o ekonomskoj važnosti sektora MSP-a i regulatornom opterećenju koji nove zakonodavne mjere mogu nametnuti MSP-u u FBiH ne bi dovela do nekih značajnijih promjena..

Opcija po kojoj bi se samo prečistile odredbe postojećeg ZORMP u F BiH ne bi dovela do nekih značajnijih promjena. Akcionim planom za MSP 2013-15. godine planirane su bile i izmjene i dopune ZORMP, usklađivanje zakonodavstva sa preporukama EU i Izmjene i dopune Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima.

Pitanje preduzetničkih zona i svih izloženih sadržaja, kroz budući zakonski akt, sasvim sigurno bi uvelo više reda u ovaj sektor. U sklopu ove moguće opcije nameće se naročito sljedeće:

- a) potrebno je unaprijediti postojeći legislativni okvir vezan za osnivanje i rad preduzetničkih zona,
- b) potrebno je kontinuirano raditi na promociji vrijednosti (koristi) koje sa sobom nose projekti preduzetničkih zona,
- c) promotivne aktivnosti moraju biti puno vidljivije,
- d) oformiti registar preduzetničkih zona kao i ostalih oblika poduzetničke infrastrukture, kao i projekata preduzetničkih zona,
- e) uspostaviti „vidljivost“ projekata preduzetničkih zona,
- f) potrebno je utvrditi javno finansiranje projekata studija izvodljivosti projekata preduzetničkih zona,
- g) budžetska podrška projektima preduzetničkih zona mora biti javno promovisana,
- h) uvesti i/ili početi primjenjivati sistem odgovornosti za nesprovođenje zadatih obaveza

Prilikom odabira opcija pošlo se od činjenice da oblast preduzetničke infrastrukture nije u potpunosti legislativno uređena u Federaciji BiH. Inače, regionalno i šire, ova oblast je normativno regulisana na različite načine, ali ne i adekvatnim zakonskim i podzakonskim aktima. Potom, tu je činjenica da politike i javne vlasti uporedo podupiru različite oblike biznisa, a posebno mikro, malog i srednjeg biznisa. Uključivanje javne vlasti u osnivanje, rad i funkcionisanje pojedinih oblika zona je trend koji daje potporu različitim oblicima preduzetništva. Jedan od ciljeva ovog pilot projekta je legislativno uređenje sektora preduzetničke infrastrukture, a sve kako bi se dala veća potpora privatnom preduzetništvu.

Iz pobrojanih razloga kao najoptimalnija opcija je donošenje zakona kojim bi se dala adekvatna potpora preduzetničkoj infrastrukturi. I ova opcija zahtijeva adekvatan vremenski okvir i dobre pripreme, odnosno sve ono što smo naveli u prethodnoj konstataciji. Procjena je da za ovu opciju trebaju do godinu dana za njenu punu realizaciju. Kao razlog koji ne bi išao u prilog ove legislativne opcije je političke prirode.

U strukovnom pogledu potrebne su dobre pripreme, posebno konsultacije, kampanja, osmišljeni krajnji ciljevi, ekipiranje i budžetska podrška. Cijeneći razloge za i protiv više bi bilo onih koje govore u prilog izrade ovog zakonskog akta.

VIII. –Konsultacije

Potrebno je da se u fazi izrade propisa trebaju uraditi konsulatcije sa preduzetničkim sektorom, poslovnim udruženjima, privrednim komorama, predstavnicima različitih nivoa javne vlasti (posebno opštine i kantoni), potencijalnim investitorima.

IX. - Praćenje i evaluacija

Ministarstvo nadležno za preduzetništvo i obrt formiraće registar preduzetničkih zonai ostale preduzetničke infrastructure Proces registracije bi bio preduslov za dobijanje poticaja uz ispinjavanje ostalih preduslova iz konkursa za poticaje.

Osnovni indikatori na osnovu kojih se može mjeriti napredak koji je rezultat usvojene opcije (pokazatelji uspješnosti), su broj postojećih kao i novoosnovanih MSP upojedim oblicima preduzetničke infrastrukture i broj novo uposlenih u istima kao rezultat preduzetničke infrastrukture.

X. –Zaključak

Cilj ove Pilot RIA-e je predstaviti višestruke efekte koje određena regulatorna intervencija i upotreba određenih pravnih sredstava (legislativne opcije) u oblasti unapređenja preduzetničke infrastrukture, mogu imati u stvaranju konkurentske prednosti FBiH u segmentu razvoja MSP-a i preduzetništva općenito. Cilj je povećati brojnost i djelotvorniji razvoj sektora MSP-a, pa je stoga nužno postojanje odgovarajućih institucija, njihova umreženost i sinhronizovanost na lokalnom, entitetskom i državnom nivou, uz korištenje najboljih evropskih i svjetskih praksi, kako bi dostupnost potrebnih informacija, resursa i usluga, bila generator razvoja privrede FBiH. Kao jedan od preduslova za jačanje preduzetničke aktivnosti je postojanje odgovarajuće preduzetničke infrastructure kao i postojanje odgovarajućih preduzetničkih institucija, njihova umreženost i koordiniranost, kako na lokalnom tako i na entitetskom nivou.

Iz pobrojanih razloga kao najoptimalnija opcija je donošenje zakona kojim bi se dala adekvatna potpora preduzetničkoj infrastrukturi. Ova opcija zahtijeva adekvatan vremenski okvir i dobre pripreme, odnosno sve ono što smo naveli u prethodnoj konstataciji. Procjena je da za ovu opciju trebaju do godinu dana za njenu punu realizaciju. Kao razlog koji ne bi išao u prilog ove legislativne opcije je političke prirode. Pošto nam dolazi predizborna godina, u pravilu, ne postoji političko raspoloženje za bilo kakvim radikalnim promjenama u bilo kom sektoru. Ovo je jedno generalno iskustvo. U strukovnom pogledu potrebne su dobre pripreme, posebno konsultacije, kampanja, osmišljeni krajnji ciljevi, ekipiranje i budžetska podrška. Cijeneći razloge za i protiv više bi bilo onih koje govore u prilog izrade ovog zakonskog akta. Neki od razloga za ovu opciju bi bili: problem nije političke prirode, ovo pitanje je od interesa svake političke opcije, problem preduzetničke infrastrukture je u svemu „neutralan“, sama priprema zakonskog akta ne iziskuje angažovanje posebnih dodatnih sredstava, a donošenje ovog zakona je planirano kao strateški cilj FMRPO prema planu rada za 2016-2018. godina.

Cilj Zakona je pospješiti ekonomski rast i privredni prosperitet poticanjem osnivanja novih kompanija,

novih preduzetnika što će dovesti do novih zapošljavanja a konsekventno tome i rastu cijelog sektora MSP-a I privrede FBiH u cijelini.

Donošenjem predloženog Zakona o unapređenju preduzetničke infrastrukture omogućiti će se dodatno, sistematično i transparentno detaljnije definiranje pojmove preduzetničke infrastrukture - preduzetničkih zona i preduzetničkih potpornih institucija, definiranje dodatnih uvjeta i kriterija pri osnivanju i proširenju subjekata preduzetničke infrastrukture. Zakonom bi bilo propisano i osnivanje Jedinstvenog registra preduzetničke infrastrukture, sistematizirane baze podataka, koji se vodi u FMRPO, nadležnom ministarstvu. Subjekti preduzetničke infrastrukture obvezni su, nakon donošenja akta o osnivanju, upisati se u Jedinstveni registar preduzetničke infrastrukture, kao preduvjet korištenja potpora Ministarstva za izgradnju preduzetničke infrastrukture. Subjekti preduzetničke infrastrukture su u obavezi redovno informisati FMRPO o svim nastalim promjenama.

Predmetni zakon treba na jedan posve sistematican način uspostaviti kategorijalno određenje pojedinih instituta u vezi sa preduzetničkim zonama. Ovaj zakonski akt zajedno sa Zakonom o poticanju razvoja male privrede treba da čini jednu harmonizovanu cjelinu. Zakonom bi bile uređene sve kategorije koje određuju pojam preduzetnišva i neophodne infrastrukture, uključivo nazine u formalnom smislu, potporne institucije, sistem potpora, izvještavanje i vodenje registra pri nadležnom ministarstvu što bi kao rezultat trebalo rezultirati ekonomskom rastu i privrednom prosperitetu rasta sektora MSP-a, a posebno novih preduzetnika.

Dodatna svrha ovoga Zakona je da standardizuje vrste preduzetničkih zona kao i uslove unutar preduzetničkih zona i preduzetničkih potpornih institucija na cijelom teritoriji FBiH, te u konkurentnom i transparentnom sistemu poticajnih mjera i olakšica, kako u fazi početnog investiranja, tako i u fazi proširenja postojećih investicijskih aktivnosti preduzetnika koji posluju unutar preduzetničke infrastrukture.

U skladu sa predhodnim ovim Zakonom bi osim definisanja „preduzetnička infrastruktura“ koja bi se definisala prema tri kriterija prema veličini, tipu i intezitetu aktivacije raspoložive površine preduzetničke zone. Nadalje bi se definisao i pojmovi „Preduzetničke potporne institucije“(koje predstavljaju privredne subjekte usmjerene na stvaranje kvalitetnog, korisnički orijentiranog preduzetničkog okruženja u FBiH i provode programe usmjerene na razvoj preduzetništva), kao i pojam potrebne infrastrukture i šta se sve podrazumijeva pod tim pojmom: energetskom infrastrukturom

(struja, javna rasvjeta, plin,); komunalnom infrastrukturom (opskrba vodom, kanalizacija i priključci na javnu mrežu); prometnom infrastrukturom (pristupne ceste, ceste unutar preduzetničke zone, odnosno, utovarne rampe i dr.); komunikacijskom infrastrukturom (telefonska i internetska i dr.).

Zakonom bi kao sto je predhodno rečeno trebao propisati i osnivanje Jedinstvenog registra preduzetničke infrastrukture, sistematizirane baze podataka, koji se vodi u nadležnom ministarstvu za preduzetničke zone i preduzetničke potporne institucije.

Od značajnijih stvari koje bi ovaj zakon takođe trebao tretirati je i sistem potpora. On bi trebao da obuhvata: infrastrukturne potpore, kao potpore za izgradnju energetske, komunalne, prometne i komunikacijske infrastrukture u preduzetničkoj zoni. Potpore za jačanje konkurentnosti, kao potpore za izlazak na nova, međunarodna tržišta i ciljano privlačenje potencijalnih investitora – korisnika preduzetničke infrastrukture i potpore za jačanje preduzetničkih kompetencija, kao potpore za edukaciju i unapređenje preduzetničkih vještina.

Međutim potrebno je naglasiti da bi sistem preduzetničke infrastrukture i cilj ovog zakona proizveo očekivane efekte isti mora biti propraćen djelotvornom strategijom njegove implementacije. Poučeni iskustvima iz regije ali i iskustvima u FBiH možemo konstatovati da je prilikom implementacije zakona potrebno se voditi sljedećim načelima odnosno regionalnim preporukama gdje je isti sistem zaživio:

- a) „Financijski poduprijeti one preduzetničke zone, za koje se procjenom utvrdi mogućnost pozitivnog budućeg poslovanja, uzimajući u obzir raspoređenost i broj preduzetničkih zona na području jedinica lokalne samouprave.
- b) Procijeniti perspektivu pojedinih preduzetničkih zona na području jedinica lokalne samouprave, uzimajući u obzir raspoređenost i broj preduzetničkih zona kao vlastite buđetske mogućnosti.
- c) Poticati razvoj preduzetničkih zona na području dvije ili više jedinica lokalne samouprave kako bi se povećala zaposlenost i dostupnost kvalificiranih radnika.
- d) Uskladiti aktivnosti svih tijela FBiH, kantona i jedinica lokalne zajednice koja se bave poduzetničkom infrastrukturom, posebno u dijelu nadzora nad korištenjem buđetskih sredstava odobrenih za razvoj preduzetničkih zona.
- e) Uspostaviti kvalitetan informacijski sistem, kojim bi se povezale službe u jedinicama kantona,

lokalne samouprave, komorama i drugim nadležnim institucijama. Navedenim bi se smanjili operativni troškovi i povećala učinkovitost organizacijskog sistema upravljanja preduzetničkim zonama.

- f) Za potrebe razvoja preduzetničke infrastrukture koordinirati povezivati i uključivati sve sudionike odgovorne za razvoj preduzetništva (kantoni, razvojne agencije, ministarstva, postojeće subjekte preduzetničke infrastrukture) s ciljem pribavljanja sredstava iz fondova Europske unije.
- j) Planovima razvoja obuhvatiti postojeće privredne i druge državne objekte koji nisu u funkciji, a imaju potrebnu infrastrukturu.
- k) Davati pogodnosti, radi poticanja preduzetništva i popunjavanja preduzetničkih zona.

Iz pobrojanih razloga kao najoptimalnija opcija je donošenje zakona kojim bi se dala adekvatna potpora preduzetničkoj infrastrukturi. I ova opcija zahtijeva adekvatan vremenski okvir i dobre pripreme, odnosno sve ono što smo naveli u prethodnoj konstataciji. Procjena je da za ovu opciju trebaju do godinu dana za njenu punu realizaciju. Kao razlog koji ne bi išao u prilog ove legislativne opcije je političke prirode. Pošto nam dolazi predizborna godina, u pravilu, ne postoji političko raspoloženje za bilo kakvim radikalnim promjenama u bilo kom sektoru. Ovo je jedno generalno iskustvo. U strukovnom pogledu potrebne su dobre pripreme, posebno konsultacije, kampanja, osmišljeni krajnji ciljevi, ekipiranje i budžetska podrška. Cijeneći razloge za i protiv više bi bili: problem nije političke prirode, ovo pitanje je od interesa svake političke opcije, problem preduzetničkih zona je u svemu „neutralan“, sama priprema zakonskog akta ne iziskuje angažovanje posebnih dodatnih sredstava, a donošenje ovog zakona je planirano kao strateški cilj FMRPO prema planu rada za 2016-2018. godina.

Prilog 1 Drvo problema

Prilog 2 Drvo ciljeva

Prilog 1. Drvo problema

POSLJEDICE

Neuređen pravni sistem

Selektivna primjena prava

Nepostojanje vladavine prava

Pravni sistem je nekonzistentan u svim svojim dijelovima

Nepoštivanje principa podjele vlasti na: zakonodavnu, izvršnu i sudsку

Nepovjerenje građana u tijela javne vlasti

„Loše“ stanje legislative

Ključni (glavni) problem

Neizgrađen sistem društvenih vrijednosti

Pri izradi propisa dominiraju politički i drugi interesi

Nekritičko i bezrezervno preuzimanje evropske pravne tečevine

Pravne norme se preklapaju

Problem temeljnog pravnog obrazovanja

Pravni sistem je izuzetno složen

Neuvažavanje mišljenja struće i naučne javnosti

Česte izmjene pravnih propisa (hitne procedure)

Nesprovođenje propisanih procedura

Česte amandmanske intervencije

UZROCI

Prilog 2. Drvo ciljeva

